

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

6^E. JAARGANG

WOENSDAG 14 SEPTEMBER 1921

No. 298

INHOUD

	Blz.
DE GELDELIJKE UITKOMSTEN VAN HET STAATSSPOORWEG (S.S.)	
BEDRIJF IN INDIË door <i>G. P. J. Caspersz</i>	781
Enige beschouwingen omtrent het Financieel systeem der	
Vereenigde Staten van Noord-Amerika I door <i>Mr. Dr.</i>	
<i>A. Spanjer</i>	784
Dollar- en Pondenkoers door <i>Prof. Mr. H. W. C. Bordewijk</i>	786
De ontwikkeling van de Kleurstofindustrie buiten Duitsch-	
land door <i>E. J. Tobé</i>	787
Londensche Correspondentie	790
Index-cijfers	791
AANTEKENINGEN:	
De Indische Financiën	792
Het vraagstuk van de beperking der Rubberproductie	
in den Volksraad	793
De Ondernemersraad voor Ned.-Indië	793
INGEZONDEN STUKKEN:	
Dollar- en Pondenkoers door <i>A. G. Boissevain</i>	793
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	794
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	794—801
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*

Assistent-Redacteur voor het weekblad: *D. J. Wansink.*

Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*

Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*

Telef. Nr. 3000. Telegr.adres: *Economisch Instituut.*

Postcheque en girorekening *Rotterdam No. 8408.*

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,— per jaar. Lossé nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertentiën f 0.50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

12 SEPTEMBER 1921.

De geldvraag bleef aanvankelijk nog sterk aanhouden. Zoals gewoonlijk kwam er echter tegen den achtsten eenige ontspanning en begonnen de gelden, die voor de maandswisseling waren opgenomen, terug te vloeien. De discontorente bleef evenwel onveranderd en slechts bij uitzondering konden kleine posten wissels voor 4½ pCt. plaatsing vinden. In tegenstelling met den algemeenen toestand der geldmarkt was de prolongatierente hooger dan de voorafgaande week. Geopend op 3 pCt., werd vervolgens eenige dagen 3¼ pCt. en ten slotte 3½ pCt. genoteerd.

De gestadige flauwe stemming van den marktkoers der laatste weken deed reeds eenigen tijd de vrees voor een plotseling sterkere inzinking ontstaan. Deze inzinking had de afgelopen week plaats, de koers liep terug van 3,60 tot ca. 3,15, en ging merkwaardigerwijs gepaard met een eveneens zeer sterke daling van de francswissels. Ofschoon de politieke spanning tusschen de bondgenooten stellig grooten invloed op de francskoersen uitoefende, zal de overweging, dat uit een algeheele inzinking van de markt de onmogelijkheid voortkomt om schadevergoedingen van eenigen omvang te blijven betalen, stellig ook een der groote oorzaken van de daling zijn.

LONDEN, 10 SEPTEMBER 1921.

Ten gevolge van de groote leeningen door den Staat noodzakelijk door de op 1 September te betalen dividenden op de Victory Bonds, en de National War Bonds, was geld bijzonder overvloedig. Hernieuwing van daggeld 3½ pCt. Nieuw geld tusschen 3½ en 2 pCt. en zevendaagsgeld, dat iets moeilijker te verkrijgen was, 3½ à 4 pCt.

In de discontomarkt veroorzaakte de groote voorraad geld en de schaarschte aan wissels een verlaaging der koersen.

2-maandspapier à 4 pCt.

3- " " " 4½—¼ pCt.

4- " " " 4¼—¾ " "

6- " " " 4½—¾ " "

DE GELDELIJKE UITKOMSTEN VAN HET STAATSSPOORWEG (S.S.) BEDRIJF IN INDIË.

De Nota betreffende den toestand van 's Lands financiën, stuk F, Onderwerp 1, der aan den Volksraad ingediende bescheiden betreffende de Indische Begrooting voor 1922, bevat op blz. 21 een overzicht van de geldelijke uitkomsten van het S.S. bedrijf over 1915/1920 en van die, welke in 1921 en 1922 verwacht worden. Deze zijn, wat de laatste jaren betreft, zóó teleurstellend en voor 1921/1922 dermate foutief geraamd, dat met het oog op de aanstaande behandeling der begrooting door de Tweede Kamer een nadere bespreking daarvan hoogst gewenscht is te achten.

In onderstaand overzicht 1 zijn de bedoelde uitkomsten overgenomen, aangevuld met een opgaaf — kolom 4 — van de op Ultó van het jaar voor het bedrijf gedane kapitaalsuitgaven, welke ontleend is aan de gegevens, voorkomende in het „Overzicht van den buitengewonen dienst in de jaren 1867—1920”, te vinden op blz. 29 van voornoemde Nota.

I.				
	1	2	3	4
	Ontvangsten.	Uitgaven.	Overschot.	Kapitaalsuitgaven op Ult ^o .
1915	f 38.366.259	f 20.215.744	f 18.150.518	f 290.564.544
1916	„ 41.966.583	„ 22.793.459	„ 19.109.331	„ 309.890.229
1917	„ 46.970.761	„ 27.560.041	„ 19.314.027	„ 334.212.892
1918	„ 50.512.752	„ 32.945.100	„ 18.737.091	„ 363.482.689
1919	„ 58.894.854	„ 42.991.965	„ 16.329.851	„ 403.007.069
1920	„ 71.766.995	„ 68.784.499	„ 2.982.496	„ 458.147.469
1921	„ 80.955.000	„ 55.117.900	„ 25.832.100	
1922	„ 109.000.000	„ 60.743.900	„ 48.306.000	

De uitgaven omvatten enkel de gewone exploitatiekosten en de kosten voor vernieuwing en herstel van buitengewone schade door ongevallen. De overige bedrijfsuitgaven, zooals de kosten van pensioenen, verloven enz. moeten evenals de rentelast en de vereischte afschrijvingen gedekt worden uit het overschot, kolom 3; hetgeen daarvan na aftrek dier lasten overblijft, vormt de bedrijfswinst.

Op blz. 28 der Mem. van Antw. aan den Volksraad betreffende de begroting van het Departement van Gouvernementsbedrijven voor 1921 werd een raming gegeven van bedoelde lasten over dat jaar. Daarin werden de pensioenkosten c.a. gesteld op f 2.700.000,—. Voor afschrijvingen werd in rekening gebracht 1½ pCt. van het „totaal der aanlegrekening”, geschat op 450 miljoen, een bedrag dat overeenkomt met het benedenwaarts afgeronde bedrag in kolom 4 voor Ult^o. 1920 vermeld.

Hieruit mag worden afgeleid, dat in den gedachtengang van het S.S. bedrijf het totaal der aanlegrekening door de bedragen van kolom 4 wordt aangegeven.¹⁾

Voor rentelast is, zooals bij de landsbedrijven gebruikelijk, genomen 4 pCt. van het boeksaldo, zijnde het totaal der aanlegrekening minus afschrijvingen, dat op 350 miljoen werd gesteld. Een en ander geeft voor afschrijving en rente respectievelijk f 6.750.000,— en f 14.000.000,— en voor de gezamenlijke lasten f 23.450.000,— of 5,2 pCt. van het totaal der aanlegrekening. Aannemende, dat dit percentage evenzoo geldt voor de verhouding dier lasten tot het saldo der aanlegrekening in de jaren vóór 1921, een veronderstelling, die wel niet veel van de werkelijkheid zal afwijken, zoo laten zich de lasten, welke in die jaren uit het overschot bestreden moesten worden, eer van winstbehalen sprake was, gemakkelijk uit kolom 4 afleiden.

Men vindt ze in overzicht II; daarnaast zijn geplaatst de overschotten, zoodat onmiddellijk blijken kan hoeveel winst of verlies het bedrijf opgeleverd heeft, want dat is bij een bedrijf, gelijk het S.S. bedrijf, waarbij wel degelijk het behalen van winst moet voorzitten, toch ten slotte waarop het aankomt.

II.				
	1	2	3	4
	Overschot.	Lasten.	Winst.	Verlies.
1915	f 18.150.515	f 15.132.000	f 3.977.330	
1916	„ 19.109.331	„ 16.120.000	„ 3.194.027	
1917	„ 19.314.027	„ 17.368.000	„ 1.369.091	
1918	„ 18.737.091	„ 18.876.000		f 2.546.149
1919	„ 16.329.851	„ 20.956.000		„ 17.973.504
1920	„ 2.982.496			

Men ziet hieruit, dat tot 1918 het bedrijf een bescheiden winst afwierp, die evenwel geleidelijk afnam, en dat daarna een periode van verlies werd inge-

¹⁾ Opgemerkt wordt, dat dit feitelijk te laag is, daar die bedragen enkel aangeven hetgeen aan aanleg en uitbreidingswerken is besteed zonder bijboeking van rente over den tijd, waarin de werken in uitvoering en dus nog improductief waren. Deze rente, waarvan het juiste bedrag niet bekend is, wordt door mij geschat op wel 20 miljoen. Dit bedrag zou derhalve nog bij het totaal van 450 miljoen moeten worden gevoegd.

luid. Werd in 1919 nog een betrekkelijk gering bedrag verloren, in 1920 was het verlies reeds gestegen tot rond 18 miljoen. In stede van het budget te stijven is het S.S. bedrijf daarvan een lastpost geweest en geen geringe zelfs.

Bij de begrotingsdebatten in den Volksraad is de aanzienlijke vermindering van het overschot in 1920 uiteraard ook ter sprake gebracht, maar daarbij is er niet op gewezen, wat die teruggang, zooals ik hierboven uiteengezet heb, feitelijk te beteekenen heeft. Zou een particulier bedrijf zoo hebben gefinancierd, dan had het niet aan zijn verplichtingen kunnen voldoen en zich failliet hebben kunnen doen verklaren.

Hoe anders is het beeld, dat de particuliere spoor- en tramwegen over dezelfde periode 1915/1920 te zien gaven. Op enkele uitzonderingen na mochten alle bogen op een regelmatige stijging der netto-opbrengst, waaronder verstaan wordt het surplus van opbrengsten boven exploitatiekosten, en als gevolg daarvan op gunstiger uitkomsten voor de aandeelhouders, in den vorm van een groter dividend.

Dit wordt genoegzaam bewezen door overzicht III, dat in denzelfden vorm, als overzicht I voor het S.S. bedrijf geeft, de gezamenlijke bedrijfsuitkomsten der particuliere spoor- en tramwegen bevat, met uitzondering van de zuivere stadstrammen te Batavia, wier bijzonder bedrijf vergelijking met de overige spoor- en tramwegen minder goed toelaat.

III.				
	1	2	3	4
	Ontvangsten.	Exploitatiekosten.	Netto opbrengst.	Constructierekening.
1915	f 22.140.132	f 11.189.466	f 10.950.669	f 162.631.486
1916	„ 25.236.455	„ 11.937.415	„ 13.299.041	„ 176.062.004
1917	„ 26.659.596	„ 13.296.249	„ 13.363.347	„ 184.308.218
1918	„ 29.046.856	„ 14.598.210	„ 14.448.646	„ 193.925.141
1919	„ 33.447.281	„ 17.315.152	„ 16.132.128	„ 207.898.003
1920	„ 41.761.028	„ 23.694.182	„ 18.066.846	„ 224.546.418

De netto-opbrengst steeg met niet minder dan 70 pCt., of berkend t.o. der constructierekening van 6 pCt. tot 8 pCt.

Bij een vergelijking der uitkomsten van het S.S. en het particuliere bedrijf moet op een paar punten worden gelet.

In de eerste plaats bestaat er eenig verschil tusschen het overschot bij S.S. en de netto-opbrengst van het particuliere bedrijf.

Van het overschot behoeven de kosten van vernieuwing en herstel van buitengewone schade niet meer af, van de netto-opbrengst moeten zij daarentegen wel af. Aan den anderen kant blijven de kosten van buitenslandsche verloven en uitzending, die bij het S.S. bedrijf uit het overschot moeten worden gedekt, bij verscheidene particuliere ondernemingen buiten de netto-opbrengst, daar zij ten laste der exploitatiekosten komen. Overschot en netto-opbrengst komen echter hierin overeen, dat zij elk op zichzelf de maatstaf zijn om daarnaar den voor- of achteruitgang van het bedrijf te beoordeelen.

In de tweede plaats mag men de uitkomsten van het S.S. en het particuliere bedrijf niet zonder meer tegenover elkander stellen. Daartoe loopt de rentabiliteit der verschillende deelen, waaruit het S.S. bedrijf is samengesteld, en die der particuliere ondernemingen ten gevolge der veelal geheel andere economische toestanden van hun verkeersgebied, te veel uiteen. Zoo bevat het S.S. bedrijf b.v. de voorshands nog geheel onrendabele lijnen in Atjeh en Zuid-Sumatra, die voor ongeveer 60 miljoen te boek staan. Dergelijke onvoordeelige lijnen komen onder de particuliere ondernemingen uiteraard niet voor.

Een vergelijking is daarom enkel in betrekkelijken zin geoorloofd, en zoo heeft men wel het recht om de vraag onder de oogen te zien, die onwillekeurig een ieder bij zich voelt opkomen, waaraan moet worden toegeschreven, dat ter zelfder tijd, dat het S.S. be-

drijf geweldig achteruitgang, de particuliere ondernemingen bijna allen vooruit zijn gegaan.

Het S.S. bedrijf verklaart zijn achteruitgang uit de door de tijdsomstandigheden verwekte duurte, die de prijzen van alle benoodigdheden, maar inzonderheid van de brandstoffen, tot een buitengewone hoogte deed stijgen en tevens noopte tot toekenning van vergaande loonsverhoogingen en duurteutkeeringen.

De particuliere ondernemingen zijn echter naar verhouding in gelijke mate getroffen geworden. De brandstoffen hebben zij zelfs gemiddeld duurder moeten betalen, omdat het S.S. bedrijf op Java voldoende voor zijn behoefte ontving uit de landsontginningen, terwijl de aldaar werkzame particuliere ondernemingen hieruit niet voldoende konden krijgen en in het tekort hadden te voorzien door aankoop van veel duurere brandstoffen op de open markt.

Aan de tijdsomstandigheden alleen kan 't dus niet hebben gelegen. De reden moet dan ook worden gezocht in de verschillende tariefpolitiek. De particuliere ondernemingen hebben zich telkens tijdig rekenschap gegeven van de in verband met de sterke stijging der exploitatiekosten te verwachten uitkomsten, en wanneer dit noodig bleek door tariefverhoogingen gezorgd, dat die er niet op achteruit zouden gaan. Het S.S. bedrijf heeft dat evenwel verzuimd.

Op 1 Januari 1920 was de toestand bij de particuliere ondernemingen ongeveer aldus, dat het meeren-deel reeds verhoogingen van 10 tot 30 pCt. op de reizigers- en goederentarieven had gelegd. In den loop van 1920 werden de verhoogde tarieven wederom verhoogd en gingen ook de ondernemingen, welke haar tarieven nog niet of slechts voor eenige speciale artikelen hadden verhoogd, tot een belangrijke verhoging over. In 1921 hebben alle ondernemingen hare tarieven opnieuw verhoogd. Globaal gerekend zullen zij thans 40 tot 50 pCt. hooger zijn dan vóór den oorlog. De opvolgende tariefverhoogingen hebben het verkeer niet den geringsten afbreuk gedaan. Integendeel is het zich op een ongekende en door niemand voorzien wijze blijven ontwikkelen.¹⁾ Dit merkwaardige verschijnsel laat zich verklaren door de bijzonder gunstige economische toestanden uit dien tijd. Landbouw en industrie maakten prachtige zaken, en de bevolking was door de toegekende loonsverhoogingen en de stijging der prijzen van de inlandsche landbouwproducten ruimschoots in het bezit van geldmiddelen gekomen. Haar reislust en ondernemingsgeest werden hierdoor zeer aangewakkerd.

S.S. ging evenwel het jaar 1920 in met geen andere tariefverhoogingen dan van 20 pCt. op enkele hoogwaardige exportproducten als suiker, enz., niettegenstaande in de grootere stijging der uitgaven dan die der ontvangsten in de jaren 1918 en 1919 een vingerwijzing lag, dat verdere tariefverhoging noodzakelijk was, te meer, daar men voorzien kon, dat in den loop van het jaar speciale maatregelen ten behoeve van het personeel getroffen zouden moeten worden, die groote offers zouden vergen.²⁾ Afgezien van de verhoging van eenige goederentarieven, waaronder wederom die van suiker, was de eerste ingrijpende tariefmaatregel, welke in 1920 tot stand kwam, de verhoging met ingang van 1 October van de reizigerstarieven met 25 pCt. Daarna volgde op 1 Juli 1921 een meer algemeene verhoging der goederentarieven, die naar schatting op een 10 pCt. hogere vracht neerkomt.

Het S.S. bedrijf is derhalve met zijn tariefverhogingen sterk bij de particuliere ondernemingen achtergebleven, en de feiten wijzen het uit, daarmede te laat geweest. Om 1920 met een niet kleiner overschot af te sluiten dan 1919, hadden de ontvangsten ongeveer 13 miljoen hooger moeten zijn. Dit had bereikt kunnen worden door een algemeene verhoging

der reizigers- en goederentarieven met 25 pCt. Hoe weinig kijk men bij het S.S. bedrijf, toen het jaar 1920 reeds vrij ver gevorderd was, gehad heeft op de uitkomsten over dat jaar, blijkt wel hieruit, dat men nog in Mei, bij de behandeling der begrooting voor 1921 in den Volksraad, in de zoete hoop leefde op een overschot van f 17.397.000,—, hetwelk volgens een herziene berekening in de plaats moest worden gesteld van het bedrag van f 23.873.800,—, waarop aanvankelijk in de begrooting van 1920 was gerekend.¹⁾

Een opmerking, in het Afdeelvingsverslag gemaakt, dat de sterke stijging der bedrijfsuitgaven tot gevolg zal hebben dat de tariefverhoogingen nog hooger zullen moeten opgevoerd worden dan toen in het voor-nemen lag,²⁾ werd in de Memorie van Antwoord botweg afgewezen met de verklaring,³⁾ dat ook *zonder*⁴⁾ tariefverhoogingen de hogere bedrijfsuitgaven door de te verwachten stijging der ontvangsten uit vermeerdering van het vervoer ruimschoots zullen worden gedekt.

De tariefverhoogingen werden slechts noodig geoordeeld om de rentabiliteit (sic) van het bedrijf door de toeneming der boekwaarde niet achteruit te doen gaan.

Bij het mondeling debat werd dit alles door den Directeur van Gouvernementsbedrijven nog eens met nadruk herhaald.⁵⁾ Is erger mistasten denkbaar?

Beschouwen wij thans de in het loopende jaar en in 1922 te verwachten uitkomsten, die, als de raming maar uitkwam, inderdaad schitterend zouden zijn, want zij beloven overschotten van respectievelijk rond 26 en 48 miljoen tegen een over 1920 verkregen overschot van slechts 3 miljoen! Men kan van die sprongen echter met gerustheid zeggen: te mooi om waar te zijn. Zulke overschotten zullen in de verste verte niet bereikt worden. S.S. heeft dit zelf begrepen en op blz. 101 zijner begrooting voor 1922⁶⁾ meegedeeld, dat bij de ramingen geen rekening is gehouden met de extra-duurtetoelagen, welke ook in de jaren 1921 en 1922 aan het personeel zullen moeten worden betaald, en onderscheidenlijk 10 en 11 miljoen zullen vorderen. Daarentegen zullen de ontvangsten in 1921 de geraamde met ongeveer 9 miljoen overtreffen. Uit dien hoofde worden de te verwachten overschotten over 1921 en 1922 door S.S. teruggebracht tot respectievelijk 25 miljoen en 36 miljoen. Echter, en dat is den Volksraad ontgaan, ook die bedragen zijn heel veel te hoog geschat.

De uitgaven hebben over 1920 de raming met 32 miljoen overschreden en bedragen f 68.784.499,—; zij worden na bijvoeging van de hierbovenvermelde verhoogingen voor de jaren 1921 en 1922 geraamd op respectievelijk f 65.117.900,— en f 71.743.900,—.

Zij zouden dan echter in 1921 blijven onder die over 1920 en in 1922 laatstgenoemde slechts met een luttel bedrag overtreffen. Dit is volmaakt onaanneemelijk, daar het in strijd zou zijn met alles wat de exploitatie van spoorwegen tot dusverre heeft te zien gegeven. Het is daarbij een normaal verschijnsel, dat de uitgaven geregeld jaarlijks toenemen, omdat het verkeer toeneemt en daardoor reeds meer kosten vergt, en terwijl de beambten regelmatig loonsverhogingen krijgen. Een teruggang is alleen denkbaar, wanneer een sterke daling intreedt in de prijzen der verbruiksmaterialen en van de loonen. Wat 1921 betreft is daarvan nog geen sprake, zelfs niet ten aanzien van de brandstoffen, al zijn die overal elders ter wereld sterk in prijs gedaald; van de prijzen der door S.S. gebezigde brandstoffen uit de landsontginningen geldt dit niet, daar zij voor hout zelfs hooger zijn dan in 1920 en voor steenkolen daaraan gelijk. Loonen en duurtetoelagen zijn onveranderd gelaten. S.S. ver-

¹⁾ Blz. 105, Afd. VIII, stuk 16.

²⁾ Blz. 9, Afd. VIII, stuk 18.

³⁾ Blz. 27, Afd. VIII, stuk 19.

⁴⁾ Ook in de M. v. A. cursief gedrukt, zoo zeker was men van zijn zaak.

⁵⁾ Handelingen: zitting 28 Juni 1921, blz. 286.

⁶⁾ Afd. VIII, stuk 16.

¹⁾ Thans valt daarin eenige kentering te bespeuren.

²⁾ O.a. de in Augustus met terugwerking tot 1 Januari ingevoerde toekenning van een maandelijkschen duurtetoelag, die b.v. voor de lagere loonen op 60 pCt. daarvan was bepaald.

keert in overeenkomstige omstandigheden als de particuliere ondernemingen, die tot dusverre nog niets hebben bespeurd van een vermindering van uitgaven, doch intengende rekenen op een stijging tegenover 1920 van 20 tot 30 pCt. Houdt men het eerste percentage voor S.S. aan, dan krijgt men een bedrag van 82 millioen voor de vermoedelijke uitgaven in 1921. Hiertegenover staan vermoedelijke ontvangsten, die, met inbegrip van het bedrag van 9 millioen, waarop zij thans hooger worden geraamd dan in de begrooting van 1921 en in overzicht I uitgetrokken is, te stellen zijn op 90 millioen.

Het overschot wordt derhalve 8 millioen en geen 25 millioen. Aangezien de lasten, die uit het overschot dekking vragen, op 23,45 millioen zijn geraamd, zal het bedrijf in 1921 een verlies opleveren van ruim 15 millioen.

De uitgaven zou ik voor 1922 niet lager durven ramen dan 10 pCt., boven die over het daaraan voorafgaande jaar 1921, want niets wijst er nog op, dat men in 1922 voor een geheel anderen loon- en prijsstandaard zal staan dan thans.

Bij die aannamen worden zij 99 millioen, gevende bij 109 millioen ontvangsten, een overschot van slechts 10 millioen en geen 36 millioen, waarop gerekend wordt. Het bedrijf zal bijgevolg wederom groot verlies opleveren, doch dit nog daargelaten, de misrekening is zoo aanzienlijk, dat het met moeite verkregen evenwicht op de begrooting van den gewonen dienst daardoor grondig verstoord wordt.

Men zal dus naar middelen hebben om te zien om het overschot te verhoogen. Langs den weg van bezuiniging op de uitgaven is in dit opzicht betrekkelijk weinig te bereiken. Niettemin mag toch niets in die richting onbeproeft worden gelaten en uit dat oogpunt verdient het toejuicing, dat door de Indische Regeering een Commissie benoemd is, aan wie opgedragen is een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid tot bezuiniging op het S.S. bedrijf.

Het zal dan ook gezocht moeten worden in tariefverhoogen, waarmede, de particuliere ondernemingen mogen in dit opzicht ten voorbeeld strekken, nog vrij ver kan worden gegaan, zonder dat vrees behoeft te bestaan, dat het verkeer in zijn ontwikkeling belemmerd wordt.

Wil de Regeering zulks niet, dan zal zij voor de 26 millioen, die het S.S. bedrijf in 1922 minder zal opleveren dan geraamd is, compensatie op andere wijze hebben te zoeken, maar of haar dit gemakkelijk zal vallen, mag ernstig worden betwijfeld. De belasting-schroef is al haast tot het uiterste aangedraaid en de tijden zijn er niet naar om haar nog meer aan te zetten.

Zulk een oplossing ware bovendien uitermate onbillijk. Het is een eisch van goede economie, dat de diensten, die het S.S. bedrijf aan de gemeenschap bewijst, minstens volledig vergoed worden. Aan den toestand, dat het bedrijf een bron van verlies is en uit de algemeene middelen moet worden bijgesprongen, behoort ten spoedigste een eind te worden gemaakt. De omstandigheden zijn in Indië gelukkig nog zoo, dat dit mogelijk is, en daar zelfs een bloeiend S.S. bedrijf bestaanbaar is.

Bij de Djambi-debatten hebben de voorstanders van Staatsexploitatatie zich ter verdediging van hun standpunt o.a. ook beroepen op de uitkomsten van het S.S. bedrijf. Zouden zij dat thans nog durven doen?

G. P. J. CASPERSZ.

EENIGE BESCHOUWINGEN OMTRENT HET FINANCIËEL SYSTEEM DER VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

I.

„Die Finanz“, aldus Schäffle, „ist der materiële Ausdruck der Verfassung und der Verwaltung.“ Wie deze waarheid betreffende den engen samenhang tusschen politieke en financieele machtsverbandingen betwijfelt, vergelijkte de politieke toestanden en finan-

cieele systemen van Amerika en Engeland.¹⁾ Wat praktischen zin, nuchterheid, energie en doorzettungsvermogen betreft, doet de Amerikaan zeker niet voor den Engelschman onder. En toch hebben de Vereenigde Staten — omnium consensu — een zeer slechte financieele administratie, terwijl die van Engeland wellicht van alle bestaande de beste is. „As in other matters of legislation“, zegt Woodrow Wilson in zijn Congressional Government, „so in finance, we have many masters acting under a very dim and inoperative accountability. Of course under such administration our financial policy has always been unstable, and has often strayed very far from the paths of wisdom and providence, for even when revenue is superabundant and extravagance easy, irresponsible, fast and loose methods of taxation and expenditure must work infinite harm.“

In denzelfden zin laten zich uit Sydney Low in zijn „The Governance of England“ en Bryce in zijn „American Commonwealth“.

Nog scherper, zoo mogelijk, is de kritiek, welke op het Amerikaansche financieele systeem wordt geleverd in de „Studies in Administration“ van het „Institute for Government Research“. Aan het slot van haar onlangs door ons besproken werk „The financial administration of Great Britain“ zegt de Amerikaansche studiec ommissie: „It is hardly necessary to point out how radically this system differs from American practice. Scarcely one of these fundamental principles of financial procedure finds expression in our own system“. Het grondbeginsel van een budget als een hulpmiddel tot samenvatting van alle financieele transacties van den Staat, dat het mogelijk maakt het geheele vraagstuk der Staatsfinanciering op bepaalde tijdstippen te overzien, wordt ternauwernood begrepen en in het geheel niet toegepast. De uitvoerende macht die tot taak heeft inkomsten en uitgaven te boeken, verslag te geven en te ramen, kwijt zich daarvan op onbevredigende wijze en geeft noch een helder verslag omtrent de financieele transacties van het verleden, noch een duidelijk werkprogramma voor de toekomst. Vandaar dat het Congres in die gegevens geen voldoende licht vindt omtrent de financieele plannen der Regeering en dat de „Committees“, die zich met „appropriation bills“ bezig houden, allerlei nadere inlichtingen moeten inwinnen. Het Congres en niet de Regeering stelt het definitieve program van ontvangsten en uitgaven vast; de onvoldoende gegevens der Regeering dienen om het Congres daartoe in staat te stellen. De controle op de geldbesteding geschiedt niet door een ambtenaar van de wetgevende macht, doch door den Comptroller of the Treasury, (bijgestaan door zes „auditors“) een ambtenaar van denzelfden Regeeringstak, wiens gedragingen gecontroleerd moeten worden. Het verslag wordt uitgebracht aan de administratie-zelve, waarvan deze ambtenaren deel uitmaken, niet aan het Congres, terwijl enkel de wettigheid, niet de doelmatigheid der uitgaven wordt onderzocht; het onderzoek is niet veel meer dan eene formaliteit. De „Committees on Expenditure“ hebben nimmer gepoogd, de financieele transacties der Regeering, zooals die uit de gecontroleerde rekeningen blijken, aan een grondig en systematisch onderzoek te onderwerpen. De begrooting wordt niet in hoofden ingedeeld; zoodat geen overzicht wordt verkregen van de bedragen, welke voor elk onderwerp worden aangevraagd. Organen ter vergemakkelijking van toezicht en controle, zooals het Britsche Parlement in zijn „Comptroller and Auditor General“ en het „Standing Committee on public Accounts“ bezit, heeft het Congres niet. Wat het toestaan van geld door de wetgevende aan de uitvoerende macht betreft, geldt als vaststaand beginsel, dat de

¹⁾ Een studie van het boek „The Canadian Budgetary System“ leidt tot hetzelfde resultaat. Bij gebreke van een „Treasury Conscience“ en heilzame politieke verhoudingen, zeden en gewoonten werkt dit systeem bij lange na niet zoo bevredigend als het Britsche.

Regering zoal niet wettelijk, dan toch moreel *verplicht* is, de toegestane gelden voor de daarbij aangegoven (doeleinden uit te geven.)¹⁾ Het gevolg is, dat de uitvoerende macht alle toegestane gelden uitgeeft, onverschillig of het die uitgaven verstandig vindt of niet. De elasticiteit in de geldbesteding, die het Britsche systeem van appropriation heads and sub-heads en transfers kenmerkt, is aan het Amerikaanse systeem vreemd. Voortdurende controle op de geldbesteding als van de Treasury en de accounting officers in het Britsche systeem ontbreken in de Vereenigde Staten geheel. Evenzeer ontbreken de pendants van den Britschen Comptroller and Auditor General en het „Committee on public accounts”.

Menig nuchter Hollander zal zich bij het lezen van bovenstaande regelen verwonderd afvragen, hoe het mogelijk is, dat bij een dergelijk wansysteem²⁾ nog één dollar in de Amerikaansche Treasury aanwezig is. En zijn verwondering zal zeker niet minder worden, als hij voorts o.a. verneemt, dat elke tak van dienst *zijn eigen ramingen* door de bloot formeele tusschenkomst van den Secretary of the Treasury aan het Congres toezendt en dat de Commissie voor de inkomsten (Committee of Ways and Means) en die voor de uitgaven (Committee of appropriations) *geheel zelfstandig en los van elkander* werken. De oplossing van dit pijnlijk raadsel is doodeenvoudig en ligt, blijkens eenige der voornoemde citaten, in de ontzaglijke financiële kracht der Vereenigde Staten.³⁾ Reeds in 1885 zei Woodrow Wilson: „I suppose that no one ever found the paths of finance less thorny and arduous than have our national publicists... Their lines have fallen in pleasant places. From almost the very first they have had boundless resources to draw upon, and they have certainly of late days had free leave to spend limitless revenues in what extravagances they pleased. It has come to be infinitely more trouble to spend our enormous national income than to collect it.” Aldus schreef de vroegere President der Vereenigde Staten in 1885. En sedert stegen, blijkens blz. 131 van het „Annual report of the Commissioner of Internal Revenue for the fiscal year ended June 30 1919 (66th Congress 2d Session House of Representatives Document No. 437) de totale inkomsten der V. St. van 112.421.121,07 tot 3.850.150.078,56 dollars. In zijn boek „The Problem of a National Budget” zegt William Franklin Willoughby, de directeur van het „Institute for Government Research”: „Extravagance, waste, and misapplication of public funds have invariably resulted where the legislative branch has been given the determining voice in the enactment of budgetary proposals. Of this, the United States and France furnish the leading illustrations. In both countries the extent to which appropriations are made for purposes not corresponding to national needs, and representing gross waste of the public funds, amounts to a national scandal.” In de V.-St., zegt dezelfde schrijver, worden jaarlijks millioenen verkwest „in maintaining useless army posts, navy yards and other local stations.” Verdere millioenen worden verkwest voor nuttelooze of althans, in verhouding tot hun nut, veel te dure publieke werken en gebouwen. Die verkwesting maakt niet alleen een goede administratie der belanghebbende dienststukken onmogelijk, maar ontmoedigt ook allen, die naar zuinig en doelmatige geldbesteding streven. De gansche

¹⁾ Soms valt het „Congress” in het andere uiterste, door, zonder, eenige waarborgen voor een doelmatige besteding zgn. „lump-sum appropriations” toe te staan. Slechts in enkele zeldzame gevallen bewandelde het een juisten middenweg. Het gevolg van gemis aan buigzaamheid in het „appropriation system” is een dikwijls voorkomen van „deficiency acts”, die geld toestaan, in plaats van reeds toegestaan geld over te wijzen.

²⁾ Grove misbruiken zijn voorts het zgn. „lobbying” en „logrolling” in het Congres.

³⁾ Men denke hier niet alleen aan de groote natuurlijke hulpbronnen en industriele kracht, doch ook aan de afwezigheid tot voor kort van belangrijke militaire uitgaven.

administratie zinkt op een laag peil. „American practice... is based upon no principle. It is a mere makeshift and has all the evils usually characterizing makeshifts.”

Hoe is het te verklaren, dat een energiek volk als dat der Vereenigde Staten, hetwelk, wat „business” betreft, zijns gelijke niet heeft, toelaat, althans tot voor korten tijd toeliet, dat de nationale zaak zoo weinig „business-like” wordt gedreven? O.i. uit de politieke verhoudingen der Vereenigde Staten. Alvorens daarom over te gaan tot een schets van het financieel systeem¹⁾ der Vereenigde Staten, willen wij een summier schets dier politieke verhoudingen geven.

De grondwet der Vereenigde Staten dateert van 1787; de beginselen van volkssouvereiniteit en scheiding der machten liggen aan haar ten grondslag. Zij stelt de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke machten in. De uitvoerende macht is opgedragen aan een President, wiens verkiezing wordt geregeld en wiens rechten en prerogatieven nauwkeurig zijn aangegeven. Bepaalde wetgevende bevoegdheden kent de konstitutie, bij wijze van enumeratie, aan het kongres toe, welks organisatie in House of Representatives en Senate, verkiezing en ledenaantal zij regelt. De rechterlijke macht is opgedragen aan een door de grondwet gevorderd „Supreme Court” dat o.a. bevoegd en verplicht is de grondwettigheid der wetten te beoordeelen; de grondwet schrijft de wijze van benoeming der rechters van het „Supreme Court” voor en geeft regelen ten aanzien van hun salaris en ambtsduur. Tot deze punten beperkte zich de oorspronkelijke grondwet. Zij was, aldus Woodrow Wilson, „a corner stone, not a complete building”.

Het beginsel van de scheiding der machten, alhoewel niet met absolute strengheid doorgevoerd — het Kongres (de wetgevende macht) verklaart oorlog, de Senaat (een onderdeel van de wetgevende macht) moet regeeringsdaden van den President n.l. traktaat en benoemingen goedkeuren en in staatsmisdriven rechtspreken, de president (de uitvoerende macht) neemt feitelijk, als de zitting van het Congres ten einde spoedt, aan de wetgevende macht deel, daar zijn suspensief veto dan met een absoluut veto gelijk staat en de rechterlijke macht heeft door het toetsen der wetten aan de door haar te interpreteren grondwet, wetgevende bevoegdheid — speelt in de Amerikaansche grondwet een groote rol. Omtrent de „ideal checks and balances of the federal system” zegt John Adams in een brief van 1814 aan John Taylor: „Is there a constitution upon record more complicated with balances than ours? 1o. eighteen states and some territories are balanced against the national government... 2o. the House of Representatives is balanced against the Senate, the Senate against the House. 3o. the executive authority is, in some degree, balanced against the legislative. 4o. the judicial power is balanced against the House, the Senate, the executive power, and the state governments. 5o. the Senate is balanced against the President in all appointments to office, and in all treaties... 6o. the people hold in their hands the balance against their own representatives, by biennial... elections. 7o. the legislatures of the several states are balanced against the Senate by septennial elections. 8o. the electors are balanced against the people in the choice of the President. Here is a complicated refinement of balances, which, for anything I recollect, is an invention of our own and peculiar to us.”

Het schema der federale grondwet is „a balance of powers and a nice adjustment of interactive checks”. Maar de praktijk van het Amerikaansche Staatsrecht voerde in stijgende mate tot een suprematie van het congres over de federale Staten en de andere grond-

¹⁾ Deze schets is zeer summier. Zoodra het werk over „The system of Financial Administration of the United States”, dat het „Institute for Government Research” voorbereidt; zal zijn verschenen, hopen wij tot uitvoeriger beschouwingen gelegenheid te vinden.

wettelijke machten. De titel van Wilson's boek luidt daarom: „Congressional Government”; groei en feit dier suprematie van het Congres worden daarin levendig en helder uiteen gezet. „I know not how better to describe our form of government in a single phrase” — aldus Wilson — „than by calling it a government by (the chairmen of) the Standing Committees of Congress”.¹⁾

Het Congres is verdeeld in evenveel „Committees” als er hoofdonderwerpen van wetgeving zijn; bij elk speciaal onderwerp van wetgeving wordt het Congres door den „Chairman” van het betrokken „Standing Committee” voorgelicht, welke „Chairmen” door den voorman der meerderheidspartij, den Speaker van het „House of Representatives” (een partij-politikus) of in den „Senate” door verkiezing bij „ballot” worden aangewezen. De „Chairmen of the Standing Committees” vormen niet één College, noch plegen zij onderling overleg. Elk „Committee” gaat zijn eigen weg. „It is impossible” — aldus Wilson — „to discover any unity or method in the disconnected and therefore unsystematic, confused, and desultory action of the House, or any common purpose in the measures which its Committees from time to time recommend”. „There could be no more interesting problem in the doctrine of chances than that of reckoning the probabilities of there being any common features of principle in the legislation of an opening session. De „rules and customs” van het Congres, die hier niet nader behoeven te worden uiteengezet, hebben de almacht dier „Committees” op wetgevend gebied ten gevolge. „The House virtually both deliberates and legislates in small sections”. „The rules are so framed as to put all business under their management”. Dit systeem van „Congressional Government” gaat noodwendig gepaard met een gebrek aan openbaarheid en een versnippering der verantwoordelijkheid. „Power is nowhere concentrated; it is rather deliberately . . . scattered amongst many small chiefs”.

„Executive and legislative are separated by a hard and fast line, which sets them apart in what was meant to be independence, but has come to amount to isolation”. De ministers zijn hoofden van de Departementen van Algemeen bestuur, die weliswaar allerlei inlichtingen aan de „Committees” moeten geven en door die ook op het terrein der regeering tredende „Committees” worden overheerscht, doch niettemin formeel enkel aan den President, het hoofd der administratie, verantwoordelijk zijn.

„The American system” zegt Sydney Low „divides responsibility and makes it difficult to place it anywhere.” Het Congres kan den President niet beheerschen, daar deze voor een vasten tijd van vier jaren is verkozen;²⁾ de President heeft geen gezag over het Congres, welks meerderheid tot een andere politieke partij kan behooren, daar hij het niet kan ontbinden en geen beroep op de kiezers kan doen, terwijl het „House of Representatives” bezwaarlijk in staat is zijn eigen zaken te regelen, daar deze door de hoofden der onderscheidene „Committees” worden beheerscht, die door den tot de meerderheidspartij van het huis behoorenden Speaker in het leven zijn geroepen.

Wanneer men voorts bedenkt, dat de Amerikaanse „Senate” een, voor een Upper-House, relatief zeer sterke positie inneemt en o.a. het recht heeft wetsvoorstellen te amendeeren en tractaten en benoemingen goed te keuren, zoodat scherpe conflicten van dit lichaam met den President en het „House of Representatives” zoo goed als onvermijdelijk zijn, dan

¹⁾ The Committees on Printing, on Elections, on Appropriations en of Ways and Means hebben bijzondere voorrechten.

²⁾ The American system — aldus Wilson, — is essentially astronomical or mathematical. A President's usefulness is measured, not by efficiency, but by calendar month's; it is reckoned that if he will be good at all, he will be good for four years.

zal men inzien, dat het Amerikaansche Regeeringssysteem allerlei moeilijkheden en wrijvingen uitlokt en als het ware perpetueel maakt, die in het op Engelsche leest geschoeide parlementaire regeeringssysteem door concentratie van macht en verantwoordelijkheid in het Kabinet en het ontbindingsrecht van één of beide Kamers worden voorkomen of een natuurlijke oplossing vinden.

Het ligt voor de hand, dat deze moeilijkheden van bijzonder ernstigen aard zijn bij het financieel beheer, dat in zoo sterke mate behoefte heeft aan concentratie van verantwoordelijkheid, doelmatig handelen, toezicht en contrôle.

Mr. Dr. A. SPANJER.

DOLLAR- EN PONDENKOERS, EEN KORT WEDERWOORD.

Het naschrift, dat prof. Bruins wel heeft willen voegen achter mijn beschouwing in het nummer van 31 Augustus, geeft mij aanleiding tot enkele zoo beknopt mogelijk gehouden tegenopmerkingen.

De geachte schrijver wijst andermaal op de credietcrisis in de Unie en ziet daarin veel meer dan in de Europeesche geldtoestanden de oorzaak van het verloop van den dollarkoers. Daarbij komt de positie der V. S. als crediteur tegenover vrijwel alle andere landen, ex-belligerenten en ex-neutralen, waardoor de passieve rol van Europa in dezen wordt verklaard. Ten slotte stelt de schrijver eenige vaag gehouden vragen, die blijkbaar doelen op een nieuw te ontginnen terrein voor de economische wetenschap, welke — ik meen mr. Bruins' zienswijze aldus te mogen parafraseeren — nog te veel in toestanden van vóór den oorlog verdiept is om oog te kunnen hebben voor het buitengewone in het huidig tijdsgewricht.

Wat is, mag worden gevraagd, het *princiep*el nieuwe, dat verklaring behoeft? Zoo lang de gouden standaard heeft bestaan, trad telkens, wanneer een land in oorlogstijd tot den z.g. gedwongen koers van het geld overging, goudagio op. Een passieve betalingsbalans is ook geen nieuwigheid. Borrowing en lending countries zijn er altijd geweest. En de credietcrisis, die na dezen oorlog in de Unie loskwam, is er eene uit een lange reeks. Men denke maar uit het nabije verleden aan 1907. Het eenige, wat gezegd kan worden, is, dat de bekende verschijnselen ditmaal door den wereldbrand op veel uitgebreider terrein en ook intenser zijn opgetreden. Vóór 1914 had de theorie haar verklaringen gereed, de toestanden door den oorlog geschapen hebben aan die theorie zeker winst gebracht — ik denk b.v. aan Cassel's koersleer —, doch daarom is er, meen ik, nog geen reden, de buitengewone omstandigheden, die wij nu beleven, onder een geheel ander licht te willen bezien, waarbij wij omtrent den aard van dat licht geheel in het duister worden gelaten.

Te zeer verliest m.i. de schrijver verder uit het oog het verschil tusschen geld als middel om over kapitaalgoederen beschikking te krijgen resp. aan het kapitaal de noodige liquiditeit te verschaffen (kas) en geld als ruilmiddel. Voor het algemeene prijzenpeil, dat immers uit ruilwaarden is opgebouwd, komt alleen de laatste functie van het geld in aanmerking. Wanneer in Amerika daggeld 30 en zelfs 50 pCt. kan bedingen, dan is dat wel een zeer hooge prijs voor den kapitaaldienst van het geld, maar dan kan toch die prijs ons met opzicht tot de algemeene koopkracht van het geld *als ruilmiddel* niet meer zeggen dan elke andere prijs. Het geld als kapitaal doet dan een hoogen prijs in geld als ruilmiddel. En men zou zelfs mogen volhouden, dat, voor zoover van die hooge geldrente als prijs afhangt, de koopkracht van het geld (als ruilmiddel dus) is gedaald!

Nu weet ik wel, dat er een verband bestaat tusschen de geldrente en de geldswaarde. Maar dat verband is niet zoo nauw, of het moet tijd hebben om door te werken. Wanneer de geldrente stijgt, zullen discontingering en beleening, zal ook de geldcreatie langs den weg van chèque en giro, daarvan den beperkenden in-

vloed ondervinden en zoo kan het zijn, dat de geldswaarde ondanks crisis en malaise, dus bij minder geldbehoefte, dank zij een op waardevastheid gerichte geldpolitiek, gehandhaafd blijft. Ook kan b.v. een circulatiebank, die een crisis temperen wil, haar opereerend kapitaal tijdelijk doen aanzwellen, zonder dat dit de koopkracht van het geld behoeft te schaden. Dan blijkt echter eerst duidelijk het verschil tusschen beide genoemde geldfuncties. Meer *ruilmiddel* wordt dan niet gevraagd, integendeel: de behoefte is afgenomen, doch het meerdere geld doet dan ook niet als ruilmiddel dienst, doch als kapitaal, ter kasversterking. Men kan het ook zóó uitdrukken: het geld is wel toegenomen doch de omloopsnelheid is verminderd. Om die redenen meen ik, dat een beroep op de credietcrisis in de Unie en de hooge daggeldrente niet de stijging van den dollar kunnen verklaren. Hier worden, zie ik goed, twee functies van het geld verward.

Een passieve betalingsbalans, van een enkel land of van een heel werelddeel, is nimmer *oorzaak* van een hoogen wisselkoers. In dit opzicht zijn Pierson's uiteenzettingen aan het slot van het eerste deel van zijn Leerboek nog steeds up to date. Een passieve betalingsbalans wordt symptomatisch gekend uit de koersen en is op haar beurt symptoom. Waarvan? Van den toestand, of, wat hetzelfde is: van de koopkracht van het geld. Waarom wordt goud uitgevoerd (resp. stijgen bij verbod van gouduitvoer de koersen) en wordt het saldo niet in *goederen* of *diensten* vereffend? Wanneer men zich de vraag zóó voorlegt, dan blijkt het beroep op de betalingsbalans niets te verklaren. En zóó moet men zich m.i. de vraag voorleggen. Zegt men nu: die landen zijn te arm, zij kunnen geen goederen in voldoende aantal exporteerden, zij kunnen geen waardevolle diensten praesteeren, dan geeft men daarmede de verarming en ceteris paribus het gestegen prijspeil, d.i. de gedaalde koopkracht van het geld toe. En dan is het dus de waardedaling van het geld, dat niet tegelijk met de goederen schaarsch werd, waaruit de passieve balans moet worden verklaard. Een *blijvend* ongunstige betalingsbalans is alleen mogelijk door een voortgaande deterioratie van het ruilmiddel. Daaraan kunnen geen leeningen van de V. S. aan de geallieerden en geen verdragen à la Versailles iets veranderen.

Hetgeen ten slotte mr. Bruins aangaande Zweden opmerkt, lijkt mij evenmin bewijskrachtig. In Zweden bestaat geen inflatie en toch doet het goud er agio. Is het echter zoo zeker, dat er in Zweden geen inflatie bestaat? De Zweedsche geld- en credietpolitiek is zeker stringent geweest, doch bewijst nu niet het ook daar opgetreden goudagio, dat de Zweedsche kroon nog meer is gedaald in koopvermogen dan het goud? Men is er blijkbaar in Zweden evenmin als hier te lande in geslaagd een zóó geserreerde geld- en credietpolitiek te voeren, dat het aanbod van geld (incl. chèque en giro) verminderde naar rato van de afgenomen maatschappelijke verkeersbehoefte daaraan. In één woord: de geld- en credietpolitiek moge daar meer beperkend zijn geweest dan te onzent: blijkens den uitslag was zij nog niet beperkend genoeg. Ook hier mis ik bij den geachten schrijver het „stringente” betoog, dat en waarom de Amerikaansche en niet de Europeesche toestanden de (hoofd) oorzaak zijn van het disagio der papier-valuta's. En zoo lang het bewijs in dezen niet is geleverd, acht ik de vragen, die de schrijver stelt met betrekking tot de mogelijke ontoreikendheid der huidige geld- en wisselkoersen-theorie — hij houde mij dit ten goede — wel wat praenatuur.

H. W. C. BORDEWIJK.

Oostvoorne, Sept. 1921.

DE ONTWIKKELING VAN DE KLEURSTOF-INDUSTRIE BUITEN DUITSCHLAND.

In aansluiting op de artikelen betreffende de Duitse kleurstofindustrie in eenige vroegere nummers van dit tijdschrift is het misschien niet oninteressant

ook eens de ontwikkeling na te gaan van deze industrie in andere landen.

Het is tegenwoordig een feit van algemeene bekendheid, dat er vóór den oorlog geen kleurstoffabrieken van eenige practische beteekenis bestonden buiten de Duitsche, met uitzondering evenwel van die in Zwitserland. Oorspronkelijk een Engelsche vinding — in 1856 werd door Perkin de eerste teerkleurstof vervaardigd, in 1859 volgden enkele andere in Frankrijk — verkreeg weldra de Duitsche industrie een overwegende positie. In 1874 werd daar te lande geproduceerd voor een waarde van 24 millioen mark, in 1890 voor 65 millioen, in 1908 reeds voor meer dan 120 millioen mark. Kort voor den oorlog werd de wereldproductie geschat op ongeveer 250.000 ton, terwijl op dat tijdstip ruw geschat ongeveer 50.000 personen in dezen tak van nijverheid werkzaam waren. Als een bewijs van hoe geringe beteekenis deze industrie buiten Duitschland was, diene dat op denzelfden tijd in de Vereenigde Staten slechts 530 personen bij de kleurstoffabricage betrokken waren.

Het is eveneens bekend, dat de wereldoorlog in deze verhoudingen een radicale verandering heeft gebracht. In de eerste plaats ontstond er in de landen der Geassocieerde mogendheden een nijpend gebrek aan de voor de textielindustrie zoo noodige kleurstoffen, en dit gebrek stimuleerde de inheemsche fabricage, die door de Duitsche dumping-maatregelen voor den krijg nooit tot bloei was kunnen geraken. Er was echter nog een andere aanleiding om de kleurstoffabricage op de meest intense wijze aan te pakken. Verscheidene explosief stoffen zijn met de installaties voor de vervaardiging van anilinekleurstoffen te bereiden. Een bekende en in de textielindustrie bij enorme hoeveelheden gebruikte kleurstof bijvoorbeeld is het zwavelzwart, doch door aan de installatie ter bereiding van deze kleur een kleine verandering aan te brengen, kan men daarmede de bekende springstof picrinezuur maken. Een moderne kleurstoffabriek kan dan ook in tijd van oorlog zonder ingrijpende veranderingen uiterst snel worden omgezet in een fabriek van ontplofbare stoffen, en om deze reden werd bij de voormalige Geassocieerden een sterke kleurstofindustrie eveneens als een nationaal belang gezien.

Wij willen in het onderstaande de voornaamste landen nader beschouwen en nagaan, welke maatregelen in dit opzicht genomen werden en met welk resultaat. Wij beginnen de reeks dan met

Engeland.

Voor den oorlog betrok Engeland ongeveer 80 pCt. van de benoodigde kleurstoffen van Duitschland. Er bestonden enkele inlandsche fabrieken, en reeds in 1915 verleende de regeering steun aan een van deze, de British Dyes Ltd., o.a. door het verstrekken van kapitaal. Een andere fabriek, de firma Levinstein Ltd. breidde zich eveneens sterk uit, en in 1919 werd een holding company gevormd, waarin beide ondernemingen samensmolten. Dit is de British Dyestuffs Corporation Ltd., met een kapitaal van £ 10.000.000, waarin de regeering is geïnteresseerd tot een bedrag van £ 1.700.000, en op deze combinatie vestigt men in Engeland de hoop op een nationale industrie.

Na den wapenstilstand werden er groote hoeveelheden kleurstoffen ingevoerd, aangezien de inheemsche fabrieken natuurlijk nog lang niet alle soorten en kwaliteiten konden vervaardigen. In 1920 werd zelfs nog een hoeveelheid van meer dan 17.000.000 lbs. ingevoerd, waarvan ongeveer 35 pCt. voor rekening komt van Zwitserland, 27 pCt. van Duitschland, 20 pCt. van Nederland, 10 pCt. van de Vereenigde Staten en 6 pCt. van België. Aangezien de waarschijnlijkheid groot is, dat de uit ons land en België ingevoerde producten van Duitsche herkomst zijn, mag worden aangenomen, dat meer dan de helft van den geheelen invoer uit Duitschland afkomstig is.

De concurrentie van deze importen bedreigde de Engelsche industrie in zulke mate, dat men op maatregelen zon om deze te weren. Op grond van een

oude wet van 1876 trachtte men den invoer te belemmeren, in December 1919 werd deze wet echter niet van toepassing verklaard. Als gevolg van deze beslissing werden van Duitsche zijde orders opgenomen tegen prijzen, soms een zevende of een achtste van de inlandsche, en het werd weldra duidelijk, dat de vrijgelaten invoer de Engelsche industrie volkomen zou kunnen vernietigen. Er gingen dan ook dringende stemmen op, om de jonge industrie op een of andere wijze te beschermen, althans tijdens de moeilijke aanvangsjaren, en waar de regeering bij een vroegere gelegenheid zich plechtig had verbonden hiervoor te zorgen, werd dan ook een wetsontwerp in dien geest aanhangig gemaakt. Van tweeërlei zijde werd tegen een dergelijke wet geprotesteerd: in de eerste plaats door de voorstanders van het vrijhandel-principe, voor wie alles wat naar protectie zweemde uit den boeze was, en in de tweede plaats door de voor Engeland zoo hoogst belangrijke textielindustrie. Deze laatste heeft er haar specialiteit van gemaakt partijen goed te leveren van een zoo uitgebreid mogelijk assortiment, waarvoor natuurlijk ook een groote verscheidenheid kleurstoffen noodig is. Wil men blijven concurreeren, dan is een der vereischten hiertoe goedkope kleurstoffen in een groot aantal kwaliteiten, en de textielabrikanten wilden dan ook onder geen omstandigheden van de situatie de dupe worden. Het prijsverschil voor het finaalgoed geveerd met Engelsche of Duitsche producten is echter, ook bij een groot verschil in prijs van de kleurstof zelf, niet zoo belangrijk; om een voorbeeld te noemen bedroeg dit voor een bepaalde blauwe kleur 0,114 penny per yard stof. Van meer belang is het natuurlijk, dat bepaalde nuanceeringen of kwaliteiten door de eigen industrie niet konden worden geleverd, en op dezen grond was er dan ook wel eenig verzet.

De regeering stelde nu voor om een zoogenaamd licensingsysteem in te voeren voor den duur van 10 jaar. Er zou een commissie worden aangewezen, waarin zouden zitting hebben vijf verbruikers, drie fabrikanten en drie neutrale personen, en geen enkele kleurstof kan worden ingevoerd, tenzij bovengenoemde commissie daartoe vergunning verleent. Verschijnt dus een bepaalde kleur op de lijsten der inlandsche fabrieken, en wordt deze tegen redelijken prijs en in voldoende hoeveelheid geproduceerd, dan worden voor invoeren daarvan verder geen vergunningen meer verleend. De periode van 10 jaar werd voldoende geacht om de industrie tijd te geven op eigen beenen te kunnen staan.

Op 2 December 1920 voorgesteld, werd het ontwerp met betrekkelijk gering aantal tegenstemmers reeds op 17 December door de Commons aangenomen, op 23 December door de Lords en reeds 15 Januari 1921 werd de Dyestuffs Import Regulation Act van kracht.

De Engelsche kleurstofindustrie heeft door dezen maatregel inderdaad een kans om zich ook voor de verdere toekomst staande te houden, in 10 jaar kan op het gebied van verdere onderzoekingen, verbeterde kwaliteit enz. veel worden gedaan. Voorts heeft Engeland in de koloniën en de Dominions een markt, die uit den aard der zaak niet zoo moeilijk te veroveren zal zijn, vooral waar die landen bijna alle eveneens maatregelen hebben getroffen om Duitsche verfstoffen te weren. Of ook na de periode van 10 jaar de industrie tegen de Duitsche zal kunnen concurreeren, valt bij de huidige wisselende en onzekere toestanden moeilijk te voorspellen. De verhoudingen op de Hollandsche markt bieden hiertoe geen zuiveren maatstaf, daartoe zijn de faciliteiten, welke Duitschland in onze textielstreken heeft, te groot, terwijl Duitschland alles doet om de Hollandsche markt te behouden. Hierbij komt, dat de Duitsche industrie zonder kosten of verplichting degelijke, zaakkundige hulp verstrekt aan de verbruikers; monsters, aanwijzingen, bezoek van chemikers enz., terwijl de veel stroevare Engelschman nog maar steeds niet schijnt te begripen, dat hij dit in minstens even sterke mate moet doen, wil hij hier succes hebben. Zijn de ver-

houdingen hier te lande dan ook voor de Engelsche industrie zeer ongunstig, niet uitgesloten is, dat in andere deelen van de wereld meer succes kan worden behaald. Vast staat echter, dat de kwaliteit der verfstoffen nog wel de noodige verbetering behoeft, hierbij staan de Engelschen bij andere nieuwe kleurstof-industrieën, bijv. de Amerikaansche, op het oogenblik althans positief ten achter.

Als tweede voor ons overzicht belangrijke land komen De Vereenigde Staten van Noord-Amerika.

Bij het uitbreken van den oorlog vertoonde de toestand hier veel overeenkomst met dien in Engeland, ja, was misschien nog ongunstiger, aangezien er in de Vereenigde Staten bijkans geen nationale industrie van eenige beteekenis op dit gebied bestond.

Wel werd af en toe gepoogd hierin verandering te brengen, doch de prijzenpolitiek der Duitsche concerns, welke alle een vertegenwoordiging in Amerika hadden, deed elke poging mislukken.

In 1910 bijvoorbeeld werd getracht aniline-olie, een belangrijk tusschenproduct voor de kleurstoffafabricage, op groote schaal te vervaardigen en wel door The Benzol Products Co. Toen men met de productie goed en wel bezig was, verlaagde de Duitsche concurrentie haar prijs van 11½ cent tot 8 cent, en deed zelfs toezegging te zullen leveren onder elken prijs van de Amerikaansche onderneming. Deze laatste leidde dan ook slechts een kwijnend bestaan, en de oorlog kwam voor haar nog juist intijds om haar voor een faillissement te behoeden.

Tusschen 1879 en 1883 waren negen fabrieken bezig met de vervaardiging van kleurstoffen, doch in het laatstgenoemde jaar moesten vijf hunner den ongelijken strijd opgeven. De vier overblijvende trachtten zoo goed en zoo kwaad als het ging vol te houden, en maakten ook inderdaad bij het uitbreken van den krijg enkele kleurstoffen uit Duitsche tusschenproducten. Eenige jaren te voren was door de firma Bayer een fabriek opgericht te Albany, waarin echter slechts enkele producten werden vervaardigd.

Gestimuleerd door het uitblijven van de Duitsche verven tijdens het wereldconflict, verzezen er alom kleinere inlandsche fabrieken. Er ontstonden echter ook twee grootere concerns en wel in de eerste plaats the National Aniline & Chemical Co. Dit was een samensmelting van een der reeds hierboven genoemde vier oorspronkelijke fabrieken, Schoellkopf Aniline & Chemical Works met de ons eveneens reeds bekende anilinefabriek van de Benzol Products Co., W. Beckers Aniline Co. en the Standard Aniline Co. Ook de groote chemische fabrieken the General Chemical Co., the Semet-Solvay Co. en the Barrett Co. deden mede in deze combinatie.

Ook de zeer bekende du Pont de Nemours Co. wierp zich op deze fabricage en werd het tweede groote lichaam op dit gebied.

De Duitsche vertegenwoordigers deden al het mogelijke om hun cliënten te behouden, waartoe later de twee reizen van den handelonderzeeër „Deutschland“, welke beide keeren een lading van de meest begeerde kleurstoffen aan boord had, het hunne bijdroegen. In dit verband is het merkwaardig te vernemen, welke houding de firma Bayer aannam tegenover haar eigen vestiging in Albany, reeds boven genoemd. De fabrieksleiding aldaar meende goed te doen enkele, nog niet door Amerikaansche fabrieken vervaardigde kleurstoffen te gaan produceeren, met welke geste enorme winsten konden worden behaald. Niet zoodra kwam dit aan de Duitsche firma Bayer ter oore, of op de meest imperatieve wijze werd dit aan de directie te Albany eenvoudig verboden. De bedoeling van de vestiging te Albany was geweest die kleurstoffen te vervaardigen, die de inlandsche industrie ook reeds maakte, om op deze wijze de concurrentie voor de laatstgenoemde nog zwaarder te maken. Het risico, om nieuwe kleuren op Amerikaanschen bodem te gaan maken, werd, omdat misschien later de Amerikanen daarvan zouden kunnen profiteeren voor een na-

tionale industrie, zoo groot geacht, dat zelfs de te behalen groote winsten daartegenover volkomen wegvielen. Wij zullen later zien, dat dezelfde politiek nog heden ten dage wordt voortgezet.

Toen ook de Vereenigde Staten in den oorlog betrokken werden, veranderde de situatie wederom. De nieuwe industrie was geweldig gegroeid, doch het viel te betwijfelen of deze na den oorlog niet weder als een kaartenhuis ineen zou vallen. Voor een fabricage als deze is niet alleen kapitaal of werkkracht noodig, doch ook groote ervaring, en deze misten de Amerikanen uit den aard der zaak bijna geheel. De agenten van de Deutsche huizen hielden hun verkoopsorganisatie intact, en waren gereed onmiddellijk na het beëindigen der vijandelijkheden de moordende concurrentie weer te beginnen.

Met de gewone Amerikaansche energie werd de zaak aangepakt. Van regeeringswege werd aangesteld de Alien Property Custodian, met opdracht alle Duitschê eigendom te confisceeren. Hoogst interessante mededeelingen hieromtrent zijn te vinden in het rapport van dezen ambtenaar, publiek gemaakt op 9 Maart 1919. Het hoofdstuk „The Chemical Industry” geeft verdere bijzonderheden aangaande de door ons beschouwde industrie, aan dit rapport zijn ook verschillende, der boven aangehaalde feiten ontleend. Van de agenturen van alle Deutsche firma's werd bewezen, dat het eigenlijk filialen dezer ondernemingen waren, en alle werden ten behoeve van de Amerikaansche natie overgenomen. De fabriek van Bayer te Albany kwam bij verkoop door den Alien Property Custodian in het bezit van the Grasselli Chemical Co., eveneens een zeer bekende chemische fabriek, welke daarmede in de rij der groote Amerikaansche kleurstoff-fabrieken trad.

Nog werd hiermede de bescherming der nationale industrie niet zeker geacht. De Deutsche concerns bezaten in Amerika een groot aantal patenten, de firma Bayer bijvoorbeeld alleen reeds ongeveer 1200. Deze patenten waren klaarblijkelijk niet zoozeer genomen met de bedoeling later zelf in Amerika te gaan produceeren, maar meer om de vestiging van een inheemsche industrie tegen te gaan en ook om den import te beletten.

Deze patenten nu konden na den oorlog de eigen industrie ten zeerste belemmeren, doch indien deze ook zelve onteigend zouden kunnen worden, kon dit wapen worden gekeerd tegen de uitvinders zelve. Een amendement op de Trading-with-the-Enemy Act maakte dit weldra mogelijk, en de patenten werden inderdaad onteigend. Een organisatie werd geschapen met een kapitaal van \$ 500.000, aan welke organisatie ongeveer 4500 patenten werden verkocht voor \$ 250.000, de rest van het geld werd besteed voor werkkapitaal van de Chemical Foundation Inc., zoo was de naam van dit lichaam. Elke Amerikaansche fabrikant van eenig belang werd aandeelhouder, en niet-uitsluitende licencies zouden worden gegeven aan ieder, die daarom vroeg, mits van Amerikaansche nationaliteit en in staat de fabricage der gevraagde producten ook werkelijk uit te voeren.

Toen kwam het einde van den oorlog, en men besefte dat er nog meer moest worden gedaan om ook voor den komenden vreedestijd de nationale industrie te beschermen. Zolang de oorlogstoestand althans officieel voortduurde, kon de invoer van Deutsche kleurstoffen worden belemmerd onder de Trading-with-the-Enemy Act, doch zoodra de vrede officieel zou zijn, moesten soortgelijke maatregelen worden genomen als in Engeland. Het is nu zeer teeknend, dat in hetzelfde land, dat niet schroomde om gedurende de actieve periode van den oorlog de meest krasse maatregelen te nemen, een dergelijke wet nog altijd op zich laat wachten. Onder President Wilson had één partij de meerderheid in het Huis der Afgevaardigden, terwijl de Senaat ongeveer gelijk was verdeeld en de regeering zelf een andere richting was toegedaan. De politiek kreeg na de opwindende drukte van de oor-

logsmaanden de overhand, en de strijd werd tot in het oneindige gerek. De Longworth Bill, die hoogere invoerrechten wilde, passeerde het Huis van Afgevaardigden, doch bleef steken in den Senaat. Ook de textielindustrie had bedenkingen, en de Deutsche invloed zat ook niet stil. Op het oogenblik is een voorloopige regeling getroffen, doch een maatregel van de strekking als de Engelsche Dyestuffs Import Regulation Act werd niet genomen.

Dat de Deutsche fabrieken hiermede rekening hielden bewijst het zg. Chapin Report van den vertegenwoordiger van het Amerikaansche Gouvernement te Parijs, welke voor deze aangelegenheden aldaar vertoefde en met de Deutsche concerns onderhandelde. De heer Chapin meldt dan, dat de Deutsche productie, eerst zeer gering vergeleken bij voor den oorlog, weldra een sterke stijging is gaan vertoonen. Deze vermeerderde productie nu, uitte zich bijna uitsluitend in de meer gewone kleurstoffen, welke nu ook in Amerika zelf worden vervaardigd, terwijl de fijnere soorten, die daar nog niet worden gemaakt, bijna op dezelfde hoogte bleven. De vermeerdering in deze eerstgenoemde kwaliteiten is verbazend: 2400 ton in Mei tegen 2800 ton in Juni en 3800 ton in Juli 1920. Reeds toen volgde de Deutsche industrie al weder de boven aangegeven politiek: de bestaande vreemde kwaliteiten zooveel mogelijk concurrentie aandoen.

Hoe de vooruitzichten op het oogenblik zijn, valt ook hier alweer moeilijk te voorspellen. Natuurlijk doen de Amerikaansche fabrieken hun uiterste best om het terrein te behouden en om zich sterker te maken. Zoo werd 1 Januari 1921 de vereeniging van de General Chemical Co., de Solvay Process Co., de Semet Solvay Co., de Barrett Co. en de National Aniline & Chemical Co. een feit, onder den naam van Allied Chemical & Dye Corporation, met een geautoriseerd kapitaal van \$ 65.000.000. Of echter bij het alsnog ontbreken van wettelijke maatregelen de industrie bestand zal zijn tegen de Deutsche trust, die er natuurlijk alles op zal zetten den strijd te winnen, schijnt toch minstens nog twijfelachtig. Wel zijn de producten van de Amerikaansche industrie niet slecht van kwaliteit, doch de toenemende invloed van Deutsche agenten in Amerika, waaromtrent mij merkwaardige staaltjes ter oore kwamen, die ik echter niet vrij ben te vermelden, moet de inlandsche industrie veel schade berokkenen. De du Pont Co. althans had in begin 1921 een tweetal Deutsche chemikers in dienst als chef van haar laboratoria, en dit is zeker ook wel een veeg teeken. De Amerikaansche export richt zich voornamelijk naar China, Japan, Canada en Britsch Indië, waar een zeer behoorlijk afzetgebied is verkregen. Het spreekt verder vanzelf, dat voor het veraf gelegen Amerika de kansen hier te lande ook niet zeer gunstig zijn.

Z w i t s e r l a n d .

De Zwitsersche industrie was de eenige, die het tegen de Deutsche concurrentie kon opnemen. Tijdens den oorlog profiteerde dit land van de situatie, de Geallieerden hebben aan Zwitserland veel steun gehad. Zoo is de Clayton Aniline Co. te Manchester, een der kleinere Engelsche kleurstoffabrieken, een onderafdeeling van het Zwitsersche concern. De drie grootste fabrieken aldaar hebben zich thans ook vereenigd tot een belangengemeenschap voor 50 jaar.

Er is wel eens twijfel geopperd of alle door dit land uitgevoerde kleurstoffen ook inderdaad daar vervaardigd werden, en meer speciaal werd dan natuurlijk gedacht aan gecamoufleerde Deutsche producten. Deze vraag is uiterst moeilijk te beantwoorden, zelfs niet met behulp van de statistiek, en hoewel de Zwitsersche uitvoer soms ongekende hoogte bereikte, valt er niets in deze richting te bewijzen.

F r a n k r i j k .

In dit land is er slechts één concern van belang: de Société des Matières Colorantes. De productie is nauwelijks voldoende voor het eigen land, met uitzondering van indigo misschien, doch op de wereldmarkt kan men deze productiebron gerust uitschakelen.

Japan.

De chemische industrie in dit merkwaardige land staat op een vrij hoogen trap van ontwikkeling. Ook hier trachtte men dan ook een eigen kleurstofindustrie te scheppen, en tijdens den oorlog hadden deze pogingen succes, vooral in de vrij gemakkelijk te vervaardigen zwavelkleurstoffen. Na den wapenstilstand echter bleek de concurrentie met ingevoerde producten absoluut ondoenlijk, en de meeste der nieuwe fabrieken zijn thans reeds weder gesloten.

Resumeerende komen wij tot de conclusie, dat de Duitse industrie haar monopolie zoo al niet gebroken, dan toch zeker ernstig aangetast vindt. Dat de trust geen enkel middel onbeproefd zal laten het verloren terrein te herwinnen is wel zeker. Of de gevaarlijkste tegenstander, de Vereenigde Staten, door het ontbreken van bescherming niet minder gevaarlijk zal worden, zal de naaste toekomst wel uitwijzen, en het karakter van den strijd op dit gebied, die ons nog te wachen staat, zal voor een niet gering gedeelte hierdoor worden bepaald. De ontwikkelig der gebeurtenissen in de niet ver verwijderde toekomst kan dus met belangstelling tegemoet worden gezien.

E. J. TOBI.

Juist bij het ter perse gaan van dit artikel werd een en ander bekend omtrent een verandering in de Amerikaansche wetgeving. Het Huis van Afgevaardigden besloot tot een verhooging der tarieven op kleurstoffen tot 35 pCt. ad valorem en 7 cents per pond, waarbij de waarde der in te voeren goederen niet wordt bepaald volgens factuurprijs, doch volgens het bedrag dat voor concurreerde producten in de U. S. A. wordt berekend. De stemverhoudingen bij het aannemen van de wet waren echter zoodanig, dat het lot van den maatregel in den Senaat nog geheel onzeker is. Na de definitieve beslissing zal een afzonderlijke beschouwing hieraan worden gewijd.

T.

LONDENSCHER CORRESPONDENTIE.

De congressen der British Association en der Trade Unions; handelsbeweging over Augustus en de betalingsbalans van Engeland; een vergelijking van den omvang van den binnenlandschen en buitenlandischen handel; het werkloosheidsvraagstuk; het rapport inzake den Grand Trunk; de situatie op de katoenmarkt; overneming van de Anglo-Austrian Bank door de Bank of England.

Onze Londensche correspondent schrijft ons d.d. 10 Sept. 1921:

This has been an interesting week with the British Association meeting at Edinburgh, and the Trade Union Congress in session at Cardiff. In both cases the output of serious thinking has been somewhat disappointing. At Cardiff, we have had the usual telegrams to the Prime Minister, and denunciations, certainly well deserved, of the failure of the Government to have any sort of unemployment policy worthy of the name. At Edinburgh the main topic of discussion has been the wages problem, and the meeting has been remarkable for the attacks which have been coming from all quarters on the view that wages should be based upon the cost of living, or some assumed ethical standard as to what was desirable. The younger generation of economists showed itself somewhat divided in its views on this point, and it cannot honestly be said that the discussions have added very much new to the content of economic knowledge, but they are interesting as symptoms of the effect of the trade depression on current opinion. The most interesting discussion was that at a joint session of the Economic and the Psychology Sections on Vocational Selection. Even here, however, the economists hardly made the best of their opportunities, for far too much time was spent on the minor matter of whether the Civil Ser-

vice or the business world actually had the best systems of selection: Sir William Beveridge supporting the first view, and the Chairman of the Section the second. As a matter of fact, the Civil Service selects for general ability, and hardly considers the question of general competence at all, whilst no-one seems to have raised the obvious point against the psychologists that it is not always true that the man best fitted for a vocation would do well to follow it, owing to the fact that the economic chances of different vocations are different. A man had much better do a little less well in a profession which offers good changes, than go into a profession in which the economic possibilities are not so good. Human happiness may depend a good deal upon the fitness of the vocation to the man, but it also depends on one's income in general, a matter which the conference does not seem to have discussed.

The Trade Returns for the last month contain grains of comfort for those who are seeking for the evidences of revived trade. Though still much below the level of 1920, there is improvement as compared with last month.

August '21 as compared with July '21.

(Mills. Stg. Throughout)

Imports...	£ 88.6	£ 7.8	increase or	9,6	per cent.
Exports...	£ 51.3	£ 8.2	"	"	18,9
Re-exports...	£ 10.0	£ 0.6	"	"	6,8

August '21 as compared with August '20.

Imports...	£ 64.8	decrease or	42,2	per cent
Exports...	£ 51.3	"	"	55,3
Re-exports...	£ 3.4	"	"	25,2

This year compared with last year (Eight months).

Imports...	£ 608.2	decrease or	45,8	per cent
Exports...	£ 426.4	"	"	47,9
Re-exports...	£ 98.1	"	"	58,6

Total exports.. £ 524.5 " " 49,6 "

The adverse balance is thus some £ 208 millions, for the year of eight months. The estimate of the chairman of Furness, Withy & Co. is that our shipping earnings will not exceed more than £ 60 millions for the year. The usual estimate of our banking services, commissions etc. is £ 40 millions per year. Estimates of earnings from investments differ, taking them at £ 200 millions for the year, these figures would give us for the year so far

Balance	£ 208 mill.
Shipping earnings	" 40
Interest received	" 133 1/2
Commissions, etc.	" 26 2/3
	£ 200

On the basis of these estimates, we appear to be paying our way, but are adding nothing to our investments abroad, nor doing anything in the reduction of foreign indebtedness.

The August number of the London City and Midland Bank Circular contains an interesting attempt to compare the volumes of internal and external trade of the country on the basis of the tonnage carried by the British railways, this year, last year and in 1913.

Tonnage of General Merchandise and Minerals other than Coal, Coke and Patent Fuel.

	(000 tons)		
1913	Tonnage of Exports	Tonnage Carried	
Quarterly	and Net Imports	on Railw. of the U. K.	
Average	17,330 — 100,0	35,778 — 100,0	
1920	% of 1913	% of 1913	
1st Quarter	11,890 68,6	36,648 102,4	
2nd "	14,049 81,1	36,152 101,0	
3rd "	15,019 86,7	36,412 101,8	
4th "	13,549 78,2	32,925 92,0	
1921			
1st "	10,190 58,8	28,223 78,9	
2nd "	8,949 51,6	18,428 51,5	

The result would appear to be that in the current year the internal trade has fallen off more rapidly than the external trade, whilst last year the external

trade had not reached the pre-war level, though the internal had more than done so. In the case of this month's exports, the quantities of coal exported show an increase of 68 per cent over a year ago, cotton yarn and twist an increase of 18 per cent, and of woollen yarn and twist of 15 per cent. But piece goods are down 42 per cent, iron and steel goods 72 per cent, woollen tissues a decline of 64 per cent, and worsted of 62 per cent. Manures and oils and fats show heavy increases, but the heaviest increase of all is in raw wool, which shows an increase of 275 per cent.

The unemployed problem shows no sign of becoming less acute, and great uneasiness is felt in the cotton districts, where the volume of unemployment is again on the increase. It is stated that the Cabinet has appointed a special Committee to go into the matter. Whilst these gentlemen are deliberating, there are not wanting signs that in certain portions of the country, the unemployed are getting out of hand, there has been looting and rioting at Dundee, for instance. The Ministry of Health has put its foot down on the question of the scales of relief which I mentioned last week, and has intimated that the relief granted must not exceed the amount which an unskilled labourer can earn in normal employment, and indeed, the relief may not reach this sum. This is a return to the classical principles of the Poor-Law Commission of 1834, that the position of the pauper must be less eligible than that of the independent labourer of the lowest rank. Whether it will be possible to adhere to these Spartan standards remains to be seen. In one respect the Ministry has struck a blow at public health which even considerations of economy cannot justify. It has cut down the grants to the local authorities in support of Infant Welfare Centres from 50 pCt. of the cost to 5 per cent of the cost. The inevitable result will be that a most promising social experiment will suffer — if not shipwreck — at least danger of shipwreck. This is from all points of view, a mean and stupid action. Let us prevent the demoralised unemployed from battenning on the rates if we will, but to attack the health of the coming generation is a short sighted piece of folly.

The Stock Exchange has this week had a first class shock, when the news arrived that the Arbitration Board appointed to consider the position of the Preference and Ordinary Shareholders of the Grand Trunk Railway reported, though not unambiguously, that the shares were worthless, and that though the shareholders might receive something as a matter of grace, they were not entitled to anything as a matter of strict justice. The result was an immediate slump in the value of Grand Trunks, which are now virtually unsaleable, and there is considerable soreness on the whole question. The Big Five are said to be involved through advances to customers on these securities, and a strong shareholders' committee is demanded. The net result is to inflict a severe blow to Canadian credit in the City, which looks at the matter from the practical standpoint that millions of British money has been poured into the concern, and that cavalier treatment of this kind is not a very great encouragement to British investors to put money into Canada.

In the Cotton Area, the violent fluctuations in the price of raw cotton are producing warnings on all hands that the whole position is a speculative one, and that no advance in cotton piece goods is to be expected from the rise in raw cotton, which has indeed slumped again. It is argued that however small the forthcoming crop may be, the world's stock of cotton goods is so great, and the rate of depletion so small, that a lift in the price of finished goods is not possible. Even small advances in prices are said to frighten buyers, and the only effect of these wild movements on the Liverpool

Exchange is to kill any business which might otherwise be offering.

The remaining piece of news which proves of interest is the announcement of the terms upon which the Anglo-Austrian Bank is to become a British institution. The Bank of England becomes an owner of the bank on a large scale, the Bank agreeing to waive its claim of £1.665.000 on account of pre moratorium bills, and to accept therefor £375.000 in Ordinary Shares and £700.000 in Obligation Bonds, renouncing a claim of £240.000 compound interest due, and postponing the payment of £350.000 until the bonds are redeemed. A London syndicate is to finance the institution by placing £1 million at its disposal, against preference shares, whilst the present capital is to be changed into £650.000, in the proportion of three £1 shares for every existing four shares. I believe that this is the first occasion upon which the Bank of England becomes actively interested in another banking institution, and the support of the Bank, which the new body can presumably reckon upon, will be of the utmost value to it. This kind of assistance compares well with the dilatoriness of the Governments upon which you commented last week.')

INDEX-CIJFFERS.

De dalende beweging der groothandelsprijzen is in Augustus tot stilstand gekomen, het totaal is 21 punten hooger dan aan het eind van Juli, nl. 4819. Dit staat tegenover 5924 aan het eind van December 1920 en 7743 van een jaar geleden. Voedingsmiddelen en weefstoffen zijn gestegen, maar mineralen en diversen toonden een verdere daling.

Hieronder laten wij de gebruikelijke — aan „The Economist" ontleende — tabel volgen:

Data	Granen en vleesch	Andere voedings- en genotm.	Weefstoffen	Delfstoffen	Dieren: ollen, hout, rubber, enz.	Totaal	Algemeen indexcijfer
Basis (gemidd. 1901—5)	500	300	500	400	500	2200	100,0
1 Januari 1914	563	355	642	491	572	2623	119,2
1 April	560	350½	626½	493	567	2597	118,0
1 Juli	565½	345	616	471½	551	2549	115,9
1 October	646	405	611½	472½	645	2780	126,4
Einde Dec. 1914	714	414½	509	476	686½	2800	127,3
„ „ 1915	897	446	731	711½	848½	3634	165,1
„ „ 1916	1294	553	1124½	824½	1112	4908	223,0
„ „ 1917	1286½	686	1684½	839½	1348½	5845	263,2
„ „ 1918	1303	782½	1805½	816	1337	6094	277,0
„ „ 1919	1441½	881½	2442½	1145	1453½	7364	334,7
„ Jan. 1920	1461	857½	2702½	1211½	1535½	7768	353,1
„ Febr. „	1454	886½	2951½	1253½	1614½	8160	370,9
„ Mrt. „	1508	914	2974½	1246	1709½	8352	379,6
„ April „	1498½	908	2938½	1232½	1654½	8232	374,2
„ Mei „	1484	981½	2819	1295½	1619	8199	372,7
„ Juni „	1511	929½	2562	1289	1555½	7847	356,7
„ Juli „	1499	934	2594	1308	1541	7876	358,0
„ Aug. „	1438	927	2521	1302½	1554½	7743	352,0
„ Sept. „	1504	928	2362½	1311	1539½	7645	347,5
„ Oct. „	1560½	900½	1951½	1316½	1446	7175	326,1
„ Nov. „	1478	869½	1651	1259½	1336	6594	299,7
„ Dec. „	1344	805	1284	1216	1275	5924	269,3
„ Jan. 1921	1295½	797	1187	1128½	1209	5617	255,3
„ Febr. „	1176½	771	1038	1053	1137½	5176	235,3
„ Mrt. „	1212	727	1030	1003	1125	5097	231,7
„ April „	1196	723	1031	936	1043	4929	224,0
„ Mei „	1195	691	996	963	1065	4910	223,2
„ Juni „	1174½	665½	973½	973	1023½	4810	218,6
„ Juli „	1165	707½	953½	937	1030	4798	218,1
„ Aug. „	1184	716½	998	920½	1000	4819	219,0

Er is een belangrijke onregelmatigheid in de bewegingen van granen en vleesch in vergelijking met einde Juli. De prijzen voor inlandsche tarwe zijn sterk gedaald, terwijl ook meel lager noteert, gerst daarentegen is zeer gestegen. Haver is lager, maar rijst en aardappelen noteeren hooger, terwijl vleesch praktisch onveranderd bleef. In de tweede groep der wo-

1) [Zie pag. 760. Red.]

dingsmiddelen zijn thee en koffie gestegen, maar een kleine daling in de suikernoteeringen staat tegenover een stijging in boter.

In de weefstoffengroep zijn en Amerikaansche en Egyptische ruwe katoen hooger dan voor een maand, katoenen garens en laken daarentegen zijn lager.

Zijde, vlas en jute zijn eveneens gestegen in deze maand. Hoewel er nog niet algemeen vlas gekocht wordt hebben de spinners toch al meer vertrouwen, waar het het inslaan van ruw materiaal betreft. Er worden vooral op het vasteland al meer zaken gedaan. De oogstberichten van de Baltische provincies zijn nog steeds gunstig.

IJzer- en staalprijzen zijn deze maand niet veranderd; de daling van het totaal van de delfstoffen-groep is te danken aan kleine inzinkingen in lood, tin en koper en aan een daling der stoomkolenprijzen.

In de diversengroep is de voornaamste verandering een aanzienlijke daling in petroleum. Olie en indigo noteeren hooger, maar oliezaden zijn lager. In onderstaande tabel vergelijken wij de prijzen met die aan het begin van den oorlog, terwijl het indexcijfer voor Juli 1914 gelijk 100 is gesteld.

Date	Granen en vleesch	Andere voedings- en genotm.	Weefstoffen	Delfstoffen	Diversen: oliën, hout, rubber, enz.	Totaal
Juli 1914....	100	100	100	100	100	100
December 1914....	124	117	82	103	124	109
Juni 1918....	220	220	294	186	250	238
December 1918....	226	222	293	186	241	236
Juni 1919....	231	227	284	202	247	241
December 1919....	249	250	396	247	263	287
Maart 1920....	261	260	484	269	309	325
Juni 1920....	261	263	415	278	281	305
December 1920....	233	229	209	261	230	231
Maart 1921....	209	206	167	216	203	198
Mei 1921....	206	196	162	207	192	191
Juni 1921....	203	188	158	210	185	188
Juli 1921....	202	200	156	201	186	186
Augustus 1921....	205	203	162	198	180	188

Voedingsmiddelen blijven nog steeds hooger dan de andere groepen, terwijl het verschil tusschen weefstoffen en de andere groepen is verminderd.

Datum	Algem. index-cijf. van „the Economist”	Gem. pon- denkoers over de afg. mnd.	Herleid algemeen index-cijfer.
1 Januari 1914.....	119,2	12,11 ³ / ₄	119,6
1 Januari 1915.....	127,3	11,78	124,1
1 Januari 1916.....	151,6	11,02	138,3
1 Januari 1917.....	223,0	11,68	215,6
1 Januari 1918.....	263,2	11,06	240,9
1 April „.....	266,6	10,895	229,4
1 Juli „.....	277,5	9,37	214,4
1 October „.....	283,5	9,86	228,1
1 Januari 1919.....	277,0	11,19	256,6
1 April „.....	259,4	11,60	249,1
1 Juli „.....	293,2	11,70	284,0
1 October „.....	308,1	11,06	282,1
1 Januari 1920.....	334,7	10,14	281,0
Einde Januari 1920....	353,1	9,83	286,7
„ Februari „.....	370,9	8,985	275,9
„ Maart „.....	379,6	10,125	318,2
„ April „.....	374,2	10,65	329,9
„ Mei „.....	372,7	10,655	328,7
„ Juni „.....	356,7	10,905	322
„ Juli „.....	358,0	11,107	329,2
„ Augustus „.....	352,0	11,01	320,8
„ September „.....	347,5	11,21	322,5
„ October „.....	326,1	11,20 ¹ / ₄	302,49
„ November „.....	299,7	11,37	282,08
„ December „.....	269,3	11,31	252,1
„ Januari 1921.....	255,3	11,37 ¹ / ₄	240,4
„ Februari „.....	235,3	11,34	220,9
„ Maart „.....	231,7	11,36	217,9
„ April „.....	224,0	11,30	209,5
„ Mei „.....	223,2	11,17	194,8
„ Juni „.....	218,6	11,84 ¹ / ₄	205,3
„ Juli „.....	218,1	11,42	206,2
„ Augustus „.....	219,0	11,77	224,9

Kleinhandelsprijzen. De verhoudingscijfers van verbruiksartikelen, in den handel gebracht door de Coöperatieve Winkelvereniging van „Eigen Hulp” te Amsterdam, Haarlem, Arnhem, Utrecht, Leeuwarden en 's-Gravenhage (voorheen E. H.), welke door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerd worden, zijn de navolgende.

Artikelen	1915	1916	1917	1918	1919	1920	Juni 1921	Juli 1921
Boonen (bruine)	175	214	136	111	146	236	186	182
„ (witte)	200	259	338	221	238	331	200	200
Erwtten (capuc.)	178	192	236	211	217	208	214	219
„ (grauwe)	167	177	220	191	209	248	227	227
„ (groene)	160	203	140	103	130	190	167	160
Gort	142	161	135	123	197	216	216	213
„ (boekweit)	171	200	292	312	292	367	279	279
„ (haver) ..	137	150	147	120	120	200	140	140
Kaas (Leids.)	160	179	221	207	253	286	281	274
„ (Gouds.)	133	123	126	177	195	221	252	250
Koffie.....	91	101	118	174	169	154	126	125
Margarine....	102	110	122	136	148	161	126	130
Meel (roggebl.)	104	130	144	130	130	231	154	—
„ (tarwebl.)	159	159	212	224	259	353	235	241
„ (boekw.)	152	195	324	362	314	352	300	290
Olie (boter) ..	127	149	236	409	381	271	175	170
„ (patent) ..	207	228	293	351	446	446	277	277
„ (raap)....	188	208	329	540	519	395	216	216
Rijst	112	122	125	122	169	328	184	181
Soda	117	283	267	417	283	417	167	167
Stijfsel	130	160	320	680	577	343	190	193
Stroop	125	154	179	193	200	207	189	186
Suiker (basterd)	107	115	116	120	147	218	160	153
„ (melis) ..	97	100	103	103	121	175	128	121
Thee	117	120	127	119	139	137	123	123
Vermicelli....	203	207	272	266	300	338	286	283
Zeep (w. Brist.)	119	128	160	183	191	153	129	106
„ (zachte) ..	121	158	121	117	275	321	106	137
Zout	90	90	110	190	160	160	130	130
Gemiddelde verhoudingscijfers.	141	165	195	228	239	264	192	192

Bij beschouwing van deze cijfers neme men in aanmerking, dat het voorkomt, dat een artikel tijdelijk door een of meer der 6 coöperaties niet werd verkocht, wat van invloed kan zijn op den loop der verhoudingscijfers.

De prijzen voor het jaar 1893 werden gelijk 100 gesteld.

AANTEKENINGEN.

De Indische Financien. — De lezer zal zich de polemiek herinneren in den aanvang van dit jaar tusschen de heeren Mr. J. Gerritzen en J. E. Stokvis in dit blad gevoerd over den financieelen toestand van Indië.¹⁾ In verband hiermede worden hieronder eenige beschouwingen overgedrukt, door den President der Javasche Bank in zijn jongste verslag aan dit onderwerp gewijd.

Na een overzicht van de toeneming van den schuldenlast van een aantal landen gegeven te hebben, schrijft de heer Zeilinga:

Ten aanzien van Nederlandsch-Indië mag de toeneming van den schuldenlast echter niet worden toegeschreven aan dezelfde oorzaken als die, welke voor de Europeesche landen golden. Nederlandsch-Indië is in de laatste 20 jaren tot groote ontwikkeling gekomen. Gepaard gaande aan eene gestadige ontwikkeling binnenslands hebben de buitenlandsche handelsomzetten een groote vlucht genomen, zoodat het budget van den totalen Landsdienst zich in die 20 jaren heeft kunnen vervijfvoudigen.

Aan kapitaalsuitgaven (ten laste van den zg. buitengewone dienst) is in de jaren vóór 1912 in totaal besteed een bedrag van f 353 miljoen en in de jaren 1912-'20 een bedrag van 527 miljoen, tezamen f 880 miljoen. Hiertegenover staat slechts een vaste schuld van nominaal f 474¹/₂ miljoen, waarop ultimo 1920 afgelost was een bedrag van rond f 61 miljoen, zoodat het restant toen nog ongeveer f 413,5 miljoen bedroeg. De vlottende schuld bedroeg op ultimo 1920 f 439 miljoen, zoodat op het einde van dat jaar tegenover een totaal aan zg. recht-

¹⁾ Zie pag. 23, 95, 128 en 195.

streeks productieve uitgaven van f 880 miljoen een schuld stond van f 852,5 miljoen.

Bedenkt men nu verder, dat voor het jaar 1921 het gehele tekort, zooals zich dat thans laat ramen, niet meer dan f 1,5 miljoen zal bedragen in verband met het terugvloeien in dat jaar van de voorschotten voor voedselvoorziening, terwijl een bedrag van f 124 miljoen ten laste van den buitengewonen dienst voor z.g. rechtstreeks productieve uitgaven zal worden besteed, dan is de uitspraak gewettigd, dat het object Nederlandsch-Indië voor credietverleening nog alleszins eerste klas is. Waar verder nog een aanmerkelijk bedrag aan belastingen achterstallig is en de Regeering ook blijk heeft gegeven, ten volle doordrongen te zijn en van de noodzakelijkheid van sluitende gewone diensten en van de grootst mogelijke zuinigheid bij het doen van uitgaven, daar is de verwachting gewettigd, dat de credietwaardigheid van Indië in alle opzichten verzekerd is.

Verder in aanmerking nemende, dat havenwerken, verkeerswegen, irrigatie en dergelijke voor de ontwikkeling en den voorspoed van Nederlandsch-Indië van het grootste belang zijn, mag er daarom ook van deze zijde op aangedrongen worden, dat aan de komende schuldconsolidatie van alle zijden de grootst mogelijke medewerking zal worden verleend.

Het vraagstuk van de beperking der Rubberproductie in den Volksraad. —

In de zitting van den Volksraad van 4 Juli j.l. diende de heer Van Gennep als slot eener bloemrijke rede, waarin hij argumenteerde voor een groot deel op dezelfde gronden als de heer J. P. Schalkwijk in ons nummer van 27 Juli j.l., mede namens de heeren 's Jacob, Houtsma en Teixeira de Mattos, de volgende motie in:

„De Volksraad, van oordeel, dat het in strijd met het algemeen belang van Nederlandsch-Indië moet worden geacht dwangmaatregelen te nemen tegen de overproductie van rubber; van oordeel, dat een gedwongen inkrimping der productie met vijftig procent zonder daarbij rekening te houden met den tijd van oprichting der verschillende rubberondernemingen bovendien onbillijk zou zijn; noodigt de Regeering uit zich van inmenging ten deze te onthouden.”

Deze motie zou bij de betreffende begrootingsafdeling worden behandeld.

De ondernemersraad voor Ned. Indië. — De vorige week verscheen in de pers het volgende bericht:

„Dezer dagen is in Den Haag opgericht de Ondernemersraad voor Ned.-Indië. Het doel is de vorming van een permanent centraal instituut, dat het middelpunt zal zijn van gedachtenwisseling over en de bestudeering van vraagstukken, die de algemeene belangen van de in Nederlandsch-Indië werkende ondernemingen en bedrijven gezamenlijk betreffen.

Door dit instituut zullen onderwerpen aan de orde worden gesteld, rekening houdend met de algemeene belangen van de verschillende belangen-groepen voor zoover het bedrijf in Ned.-Indië betreft, teneinde daaromtrent te komen tot onderling overleg en waar noodig of gewenscht tot gemeenschappelijke actie of tot het trekken van een zelfde lijn in de afzonderlijk te nemen maatregelen.

Aan de oprichting hebben deelgenomen de Bond van Ambtenaren van Ned. Indische Suiker-ondernemingen, de Vereniging van Nederl. Indische Spoor- en Tramwegmaatschappijen, de Internationale vereniging voor rubbercultuur in Ned.-Indië, de Ver. tot bevordering van de belangen der kina-cultuur, de Bataafsche Petroleum Maatschappij, de Nederlandsche Handel-Mij., de Internationale Crediet- en Handelsvereniging Rotterdam, de firma Tideman en van Kerghen, de Handelsvereniging Amsterdam, Stoomvaart Mij. Nederland, Rotterdamsche Lloyd, Kon. Paketvaart Mij. en de Java China-Japan-Lijn. Andere organisaties of groepen van belanghebbenden zijn eveneens tot toetreding uitgenoodigd, zoodat verwacht mag worden, dat de Ondernemersraad alle takken van het Nederl.-Indisch bedrijfsleven zal omvatten.

De heer prof. Mr. M. W. F. Treub heeft zich bereid verklaard het voorzitterschap van den Ondernemersraad op zich te nemen. Als leden van het voorloopig comité van

bestuur zijn aangewezen J. Th. Gerlings, mr. J. G. Zen, mr. J. H. van Hasselt, J. E. F. de Kok, M. C. Koning, jhr. J. C. van Reigersberg Versluys en mr. A. G. N. Swart, welke laatste tevens benoemd is tot directeur van het bureau van den Ondernemersraad.”

ONTVANGEN:

Handelstchniek, Leidraad bij de studie der Algemeene Handelskennis door G. Knop, eerste deel, tweede, geheel herziene en vermeerderde druk; Zutphen, W. J. Thieme & Cie.

The Copenhagen Free Port. — Kopenhagen 1920.

Deze keurig uitgevoerde en van talrijke goede illustraties voorziene brochure is uitgegeven door The Copenhagen Free Port Co. Ltd., de maatschappij, welke in 1891 de haven heeft aangelegd.

Allereerst wordt een overzicht gegeven van de betekenis van Kopenhagen, de sleutel van de Oostzee, zooals het genoemd wordt. In 1100 gesticht heeft de stad zich na heftige strijd met de Hanze-steden ontwikkeld, om thans aan de „Dardanellen van het Noorden” een in den handel met N.-O. Europa overheerschende plaats in te nemen. Het geschrift wijst er op, hoe voor de distributie van Amerikaansche levensmiddelen in Scandinavië en de Baltische landen Hoover in 1918 Kopenhagen als centrale koos.

In de tweede plaats volgt een algemeene beschrijving van de vrijhaven. Oorspronkelijk besloeg haar gebied 36,4 H.A. land en 24,3 H.A. water, terwijl de kadelengete 3766 M. bedroeg. In 1915 is men met een uitbreiding begonnen, die thans haar beslag gekregen heeft en deze cijfers resp. op 51,8, 33,4 en 4773 gebracht heeft. De vijf voornaamste bassins van de haven hebben een diepte van 9,1, 8,2—9,1, 7,5, 9,5 en 7,5 Meter. Een nieuw bassin ter diepte van 10 Meter is in aanleg.

Dank zij de ideale inrichting der pakhuizen en het uitgebreide gebruik, dat gemaakt wordt van de meest moderne machines geschiedt het lossen en overladen in een minimum van tijd, aldus Kopenhagen's Vrijhaven niet alleen tot de goedkoopste, doch ook tot de aanloophaven van Noord-Europa, waar men het snelst geholpen wordt, makend.

Een overzicht van de in het voorjaar van 1920 geldende tarieven volgt dan, alsmede een overzicht van de geschiedenis der Free Port Cy., lijsten van banken, Deensche stoomvaartmaatschappijen, scheepsagenturen, scheepsverrichters en expediteurs. Een tweetal kaarten, de verbandingen met de Vrijhaven en de inrichting hiervan aangevende, besluit de brochure, die veel nuttige inlichtingen bevat.

INGEZONDEN STUKKEN.

DOLLAR. EN PONDENKOERS.

Met eenige bescheidenheid waag ik het een enkele opmerking te maken naar aanleiding van de bespreking van bovengenoemd onderwerp door de professoren Bordewijk en Bruins. Met eenige bescheidenheid, daar ik weet, dat mijn meening over de oorzaken, die de waarde van het geld, dus de wisselkoersen, beheerschen, door zeer weinigen gedeeld wordt, doch evenmin belangrijk genoeg is geacht om door deskundigen, die een andere meening hadden, ernstig bestreden te worden.

Toch hoop ik, dat eenige aandacht aan wat ik te zeggen heb zal worden geschonken. Met eenige genoegdoening las ik de meening van professor Bruins, dat de geldwaardeverschijnselen niet „restlos” uit een „zij het gemoderniseerde quantiteitstheorie” te verklaren zijn. En er is een „statisch” verband tusschen geldwaarde en de hoeveelheid geld, maar geen „dynamisch verband”. Niet waar, dat mag ik zoo opvatten, dat een grotere hoeveelheid geld zoowel gevolg als oorzaak kan zijn van een stijging van prijzen?

Dat is een stelling, die ik in 1913, vóór de quantiteitstheorie nog gemoderniseerd was, in een brochure uitvoerig heb verdedigd. En in 1919 in een ander geschriftje opnieuw. En in 1920 weer in een brochure over de beweging van het peil der prijzen.

Maar ook reeds in 1913 schreef ik, dat — bij een gouden standaard — de waarde van het ruilmiddel niet afhangt van de waarde van het goud als gebruiksmiddel, maar dat de waarde van het goud als gebruiksmiddel afhangt van de waarde van het ruilmiddel. Verbazingwekkend kan dat niet zijn: $\frac{1}{2}$ van de goudproductie wordt als ruilmiddel aangewend en de grootste verbruiker bepaalt den prijs. Voor mijn eenvoudigen geest heb ik dat overtuigend bewezen — aantoonende hoe de goudproductie en goudhoeveelheid veel en veel langzamer toenam dan de behoefte aan ruilmiddelen, dat er een schreeuwend gebrek aan goud was. In 1896 is de algemeene stijging van prijzen begonnen. Is dus begonnen de daling van waarde van het goud. Toen juist sprak men van goudschaarschte. En over goudschaarschte is men blijven spreken. Pierson schreef toen reeds artikelen over „goudschaarschte”. „Hoe wil er welvaart zijn bij geldschaarschte?” klaagde hij. Thans klagen wij, — niet ik, want ik zoek althans in Engeland en Nederland geen oorzaken bij het ruilmiddel — hoe wil er welvaart zijn bij inflatie? Ieder weet hoe sinds 1896 de prijzen bleven stijgen, het goudgebrek bleef voortduren en bij gebrek aan goud toch de waarde van het goud verminderde.

Ik heb in mijn het vorig jaar geschreven brochure gezegd:

„Ik heb de „scramble for gold” van de bankiers in de jaren na 1900 geschetst, de angst dat overal te weinig goud was. Het verdubbeldende economische verkeer, de fenomenaal snelle ontwikkeling van nieuwe werelddelen, de uitbreiding voor nieuwe landen van de gouden basis voor het muntwezen, deden zulk een behoefte aan het gouden ruilmiddel ontstaan, dat zonder de merkwaardige en intense ontwikkeling van het fiduciaire ruilmiddel, zonder de noodzakelijke aanpassing van de hoeveelheid ruilmiddelen aan de behoefte aan ruilmiddelen, een omwenteling in het peil der prijzen en loonen had moeten plaats vinden, die in haar gevolgen een catastrofe zou zijn geweest.

„Toen is de oorlog gekomen. En geheel Europa heeft het goud als ruilmiddel uitgeschakeld. Het papieren ruilmiddel zakte in waarde door de bekende oorzaken. En het goud ging langen tijd precies met het papier mede, omdat steeds nog het denkbeeld heerschte: al die papieren ponden, al die papieren tientjes zullen later weer voor goud inwisselbaar zijn. Het ruilmiddel bleef, zelfs toen, nog de waarde van het goud bepalen. Later deed het goud (in Europa) opgeld, omdat er bijna geen goud op de open markt te krijgen was en er landen waren, waar het papieren geld alle vertrouwen verloren had. Het goud kreeg de waarde van een uitzonderingsruilmiddel in die landen. Zoodra die tijdelijke oorzaak verdwenen was, waardoor een gouden tientje achttien papieren gulden waard was, daalde de prijs van het goud weer, zelfs vergeleken met de voortdurend in waarde dalende papieren gulden. Om daarna de waarde te krijgen van het ruilmiddel in het groote land, dat nog of weer de gouden basis heeft: Amerika.”

Ik haal deze zinsnede niet aan om mijn overtuiging, dat in elk land het peil der loonen in verband met de productie de waarde van het geld — en dus de wisselkoersen — op den duur (schommelingen hebben andere oorzaken) bepaalt, weer naar voren te brengen. Mijn stelling dat de geldwaarde afhankelijk is van de verhouding tusschen productie en loonen van eenig land, wil ik niet opnieuw uiteenzetten. Doch ik meen, dat het betoog van professor Bruins zooveel duidelijker wordt, wanneer men in het oog houdt, dat de waarde van den dollar niets met een vaste goudwaarde te maken heeft, dat de dollarwaarde zich in Amerika even onafhankelijk wijzigt als de guldenwaarde in Nederland en dat het feit, dat een gouden dollar in Amerika ruilmiddel is, niets afdoet aan de waarschijnlijkheid, dat de verklaring van een wijziging van de verhouding der dollarwaarde tot alle andere geldwaarden evenzeer gezocht moet worden in een veranderde dollarwaarde als in een veranderde waarde van andere ruilmiddelen.

A. G. BOISSEVAIN.

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

Bulletin de l'Institut Intermediaire International. — Haarlem, 's-Gravenhage, Juli 1921.

bevat o.a.:

La Genèse de la Paix; Liste de documents ayant rapport à la conférence de la paix; Liste de documents officiels des divers Etats et de la Société des Nations; Chronique des faits et événements d'importance internationale.

Zeitschrift für Handelswissenschaftliche Forshung. — Leipzig, Maart—April 1921.

Dr. Hübner, Die Ausschaltung der Valutaschwankungen bei Auslandsaufträgen; O. Duesberg, Die Versorgung der deutschen Industrie mit mineralischen Schmiermitteln, unter besonderer Berücksichtigung der verschiedenen Produkte und der Handelsformen.

Idem. — Leipzig, Mei—Juni 1921.

H. Benten, Einrichtung und Betrieb einer Grossbankfiliale; Fr. Runkel, Die Telegramm-Codes.

Journal of the Royal Statistical Society. — Londen, Januari 1921.

R. H. Rew, The organisation of statistics; D. D. Fraser, The maturing debt.

Idem. — Londen, Maart 1921.

A. W. Flux, The measurement of price changes; J. Bonar, The Mint and the precious metals in Canada; Wholesale prices of commodities in 1920. By the editor of the Statist.

Idem. — Londen, Mei 1921.

J. Wilson, The World's wheat; R. J. A. Pearson, A comparison of pre-war and post-war production costs in engineering; N. E. Crump, A review of foreign exchange fluctuations.

De West-Indische Gids. — 's-Gravenhage, Juni 1921.

C. K. Kesler, Willem Usselinckx en de oprichting van de West-Indische Compagnie; D. S. van Zuiden, De oudste cacao-aanplant in Suriname (1686); Jhr. L. C. van Panhuys, Het aantal en de woonplaatsen van de Boschnegers en Indianen in Suriname; Dr. G. Stahel, Een Indiaansche rotsteekening aan de Kaba-lebo-rivier (Corantijn); J. W. Gonggrijp, Wat kan in zake Boschwezen op Curaçao gedaan worden.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN. BANKDISCONTO'S.

Ned. { Disc. Wissels. 4½ 1 Juli '15 | Zweeds. R.ksbk 6 6 Juli '21
 Bk. { Bel. Binn. Eff. 5½ 19 Oct. '20 | Bk. v. Noorw. 6½ 6 Juli '21
 { Vrsch. in R.C. 6½ 19 Oct. '20 | Zwits. Nat. Bk. 4 13 Aug. '21
 Bk. van Engeland 5; 22 Juli '21 | Belg. Nat. Bk. 5-5½ 19 Mei '21
 Duitse Rijksbk. 5 23 Dec. '14 | Bank v. Spanje 6 4 Nov. '20
 Bk. van Frankrijk 5½ 28 Juli '21 | Bank v. Italië 6 20 Mei '20
 Oostenr. Hong. Bk. 5 25 Juli '21 | F. Res. Bk. N.Y. 5½ 20 Juli '21
 Nat. Bk. v. Denem. 6 5 Mei '21 | Javasche Bank 3½ 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto	Part. disconto	Part. disconto	Call-money
10 Sept. '21	4½-½	3½	4½	4-½	—	5-5½ ¹⁾
5-10 „ '21	4½-½	3-½	4½-¾	4-¾	—	5-½
29A.-3S.'21	—	2¾-3¼	4½-¾	4-¾	—	4½-5½
22-27 A. '21	—	3-½	4½-¾	4-¾	—	4½-5½
6-11 Spt. '20	3½-4	4-¾	6¾	4-¾	—	6-8
7-13 Spt. '19	3½-¾	3-4	3½-¾	4-¾	—	5-6½
20-24 Juli '14	3½-¾	2¼-¾	2¼-¾	2½-¾	2¾	5½-7½

¹⁾ Noteering van 9 September 1921.

WISSELKOERSEN. WISSELMARKT.

De ponden en de dollarkoersen bleven deze week vrij stationnair en eerder vastgesteld. De groote belangstelling was dan ook voor markten en later ook voor francs. In

marken had weder eens een val plaats, zooals slechts enkele malen gedurende de laatste jaren heeft plaats gehad. De koers liep in 4 dagen terug van 3,60 tot 3,12½ en daalde dus circa 14 pCt. Later trad eenig herstel in, maar het slot was weder zeer flauw en werd voor 3,10 afgedaan. In de tweede helft der week werden ook de franco-koersen door de flauwe stemming medegesleept. Parijs werd ten slotte voor 23,37½, België voor 23,05 verhandeld. Weenen eveneens flauw, ca. 0,32. Buitengewoon flauw was wederom Polen. Voor 8¼ a 9 cent per 100 mark werd verhandeld. Skandinavië zeer onzeker, ten slotte echter ongeveer op dezelfde hoogte als in het begin der week. Buenos Aires prijshoudend. Indië weder meer aangeboden, 98¼—99½.

KOERSEN IN NEDERLAND

Data	Londen *)	Parijs *)	Berlijn *)	Weenen *)	Brussel **)	New York**)
5 Sept. 1921..	11.74¾	24.35	3.47	0.35	23.86	3.16
6 " 1921..	11.74¾	24.—	3.40	0.34½	23.67½	3.16¼
7 " 1921..	11.74¾	24.05	3.37	0.32½	23.67½	3.16¼
8 " 1921..	11.74	24.20	3.23½	0.31½	23.67½	3.14½
9 " 1921..	11.76½	23.82½	3.29	0.33	23.37½	3.14¼
10 " 1921..	11.76½	23.47½	3.15	0.31	—	—
Laagste d. w. 1)	11.72½	23.35	3.10	0.30	23.05	3.13
Hoogste " " 1)	11.77	24.52½	3.57½	0.37½	23.80	3.17½
3 Sept. 1921..	11.72½	24.45	3.58½	0.37½	24.—	3.12½
26 Aug. 1921..	11.83	24.86	3.74	0.37½	24.03	3.21
Muntpariteit..	12.10½	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48¼

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.
1) Particuliere opgave. 2) Noteering van 2 September.

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Christiantia *)	Zwitserland *)	Spanje 1)	Batavia 1) telegrafisch
5 Sept. 1921	68.40	55.50	41.75	53.82½	41.—	98½—99½
6 " 1921	68.—	53.90	41.25	54.—	41.10	98½—99½
7 " 1921	67.50	55.20	41.25	53.90	41.15	98½—99½
8 " 1921	68.15	56.22½	41.70	54.—	41.—	98½—99½
9 " 1921	68.10	55.50	41.50	54.15	41.—	98½—99½
10 " 1921	68.10	55.25	41.20	54.17½	41.—	98½—99½
L'ste d. w. 1)	67.35	53.70	41.—	53.65	40.90	98½
H'ste " " 1)	68.75	56.25	42.—	54.—	41.20	99¼
3 Sept. 1921	68.25	55.60	42.30	53.62½	41.60	99
26 Aug. 1921	69.40	55.—	43.10	54.30	41.60	100¼
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.
2) Noteering van 27 Augustus.

Termijnnoteringen der Valuta-Kas.

Ecarts tusschen termijnnotering en contanten koers.
(week van 5—9 September 1921.)

Londen.	Ult. Sept.	Ult. Oct.	Ult. Nov.
Hoogste B Koers	agio ¼ ct.	agio ¼ ct.	agio 1 ct.
Laagste B " "	Pari	1/2 " "	¾ " "
Hoogste L " "	agio 1/2 " "	1 " "	1½ " "
Laagste L " "	1/4 " "	1/2 " "	¾ " "

New-York.	Ult. Sept.	Ult. Oct.	Ult. Nov.
Hoogste B Koers	disagio 3/8 ct.	disagio ¼ ct.	disagio 1 1/8 ct.
Laagste B " "	1/4 " "	5/8 " "	7/8 " "
Hoogste L " "	1/2 " "	3/4 " "	1 1/4 " "
Laagste L " "	1/8 " "	1/4 " "	5/8 " "

Parijs.	Ult. Sept.	Ult. Oct.	Ult. Nov.
Hoogste B Koers	Pari	Pari	disagio 7 1/2 ct.
Laagste B " "	disagio 2 1/2 ct.	disagio 5 ct.	2 1/2 " "
Hoogste L " "	Pari	Pari	Pari
Laagste L " "	disagio 2 1/2 " "	disagio 2 1/2 " "	disagio 5 " "

België.	Ult. Sept.	Ult. Oct.	Ult. Nov.
Hoogste B Koers	agio 5 ct.	agio 5 ct.	agio 10 ct.
Laagste B " "	disagio 2 1/2 " "	2 1/2 " "	5 " "
Hoogste L " "	+ 2 1/2 " "	5 " "	10 " "
Laagste L " "	2 1/2 " "	2 1/2 " "	2 1/2 " "

Berlijn.	Ult. Sept.	Ult. Oct.	Ult. Nov.
Hoogste B Koers	agio 2 ct.	agio 2 ct.	agio 4 ct.
Laagste B " "	Pari	2 " "	3 " "
Hoogste L " "	agio 3 " "	3 " "	4 " "
Laagste L " "	2 " "	2 " "	2 " "

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in cts. p. frs.)	Zicht Berlijn (in ct. p. Mk.)	Zicht Amsterd. (in cts. p. gld.)
10 Sept. 1921	3.74.—	7.44	0.99	31.72
Laagste d. week	3.70.50	7.44	0.99	31.56
Hoogste " " "	3.74.—	7.66	1.08	31.72
2 Sept. 1921	3.71.—	7.74	1.13	31.78
27 Aug. 1921	3.68.75	7.74	1.14	31.20
Muntpariteit..	4.86.67	5.18¼	95¼	40¼

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	26 Aug. 1921	2 Sept. 1921	3/9 Sept. '21 Laagste	3/9 Sept. '21 Hoogste	9 Sept. 1921
Alexandrië..	Piast. p. £	97 11/32	97 15/32	97 15/32	97 15/32	97 15/32
*B. Aires 1)..	d. p. \$	44 3/16	44	43 3/4	44 7/8	44 5/8
Calcutta	Sh. p. rup.	1/5	1/4 7/8	1/4 7/8	1/4 7/8	1/4 7/8
Hongkong ..	id. p. \$	2/8 7/8	2/8 3/8	2/8	2/9 1/4	2/8 7/8
Lissabon	d. per Mil.	6 1/8	6 3/8	6	6 1/2	6 1/4
Madrid	Peset. p. £	28.43	28.66	27.95	28.75	28.60
*Montevideo 1	d. per \$	45 2)	42 1/8	42	44	43 1/4
Montreal....	\$ per £	4.09	4.15 1/2	4.11	4.18	4.17
*R.d. Janeiro.	d. per Mil.	7 23/32	8 3/32	8 3/32	8 3/32	—
Rome	Lires p. £	86.50	82.37	83.00	86.50	85.75
Shanghai....	Sh. p. tael	3/8 3/4	3/7 3/4	3/7	3/9 1/2	3/8 3/4
Singapore ..	id. p. \$	2/3 7/8	2/3 27/32	2/3 11/16	2/3 15/16	2/3 27/32
*Valparaiso..	peso p. £	38.80	38.70	38.10	38.60	38.60
Yokohama ..	Sh. p. yen	2/7 3/8	2/7 1/16	2/7	2/7 3/8	2/7 1/4

*Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert.
2) Noteering van 25 Augustus.

NOTEERING VAN ZILVER

Noteering te Londen te New York

10 Sept. 1921	39	64 1/4
3 " 1921	38 1/4	63 1)
27 Aug. 1921	38	62
20 " 1921	38 1/2	61 7/8
11 Sept. 1920	59	93 1/2
13 Sept. 1919	60 3/4	112 7/8
20 Juli 1914	24 15/16	54 1/8

1) Noteering van 2 Sept. 1921.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 12 September 1921.

Activa.

Binnenl. Wis-	H.-bk.	f 153.195.814,26
sels, Prom.,	B.-bk.	" 32.656.935,60 1/2
enz. in disc.	Ag.sch.	" 62.929.048,88 1/2
		f 248.781.798,75

Papier o. h. Buitenl. in disconto .....

Idem eigen portef. f 47.183.672,—

Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel. " 47.183.672,—

Beleeningen { H.-bk. f 38.022.927,55 1/2
incl. vrsch. B.-bk. " 15.095.987,37 1/2
in rek.-crt. Ag.sch. " 78.061.228,83
op onderp. f 131.180.143,76

Op Effecten ..... f 124.227.843,76

Op Goederen en Spec. " 6.952.800,— 131.180.143,76

Voorschotten a. h. Rijk ..... " 13.212.115,93

Munt en Muntmateriaal

Munt, Goud ..... f 56.237.620,—

Muntmat., Goud .. " 649.730.929,59

f 605.968.549,59

Munt, Zilver, enz. " 10.168.364,05

Muntmat., Zilver .. " —

Effecten " 616.136.913,64

Bel. v. h. Res.fonds.. f 5.315.094,75

id. van 1/5 v. h. kapit. " 3.954.306,87 1/2

Geb. en Meub. der Bank ..... " 3.747.500,—

Diverse rekeningen " 16.236.705,00 1/2

f 1.085.748.250,71

Passiva.

Kapitaal ..... f 20.000.000,—

Reservefonds ..... " 5.386.728,62 1/2

Bankbiljetten in omloop ..... " 1.008.197.165,—

Bankassignatiën in omloop ..... " 1.407.840,57 1/2

Rek.-Cour.) Het Rijk f —

saldo's:) Anderen " 39.322.320,13

" 39.322.320,13

Diverse rekeningen ..... " 11.434.196,38

f 1.085.748.250,71

NED. BANK 12 September 1921 (vervolg).

Beschikbaar metaalsaldo..... f 405.610.822,41
 Op de basis van $\frac{1}{2}$ metaaldekking .... „ 195.825.357,27
 Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop
 dan waartoe de Bank gerechtigd is... „ 2.028.054.120,—

Verschillen met den vorigen weekstaat:

	Meer	Minder
Disconto's	6.189.327,88 $\frac{1}{2}$	
Buitenlandsche wissels		750.054,—
Beleeningen		26.105.826,53
Goud		
Zilver		114.791,37
Bankbiljetten		12.833.915,—
Part. Rek.-Crt. saldo's ..		4.102.535,60 $\frac{1}{2}$

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opsch. schulden
12 Sept. 1921.....	605.969	10.168	1.008.197	40.730
5 „ 1921.....	605.969	10.283	1.021.031	47.375
29 Aug. 1921.....	605.969	10.566	1.004.129	50.770
22 „ 1921.....	605.969	10.681	993.146	53.758
15 „ 1921.....	605.969	11.007	1.004.597	58.938
13 Sept. 1920.....	636.339	17.096	1.026.215	75.112
13 Sept. 1919.....	631.577	5.830	995.715	82.014
25 Juli 1914.....	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Hieraan Schatkistpromessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dekking-percentage
12 Sept. 1921	248.782	82.000	131.180	405.611	58
5 „ 1921	242.592	72.000	157.286	401.830	57
29 Aug. 1921	223.675	69.700	158.778	404.814	59
22 „ 1921	223.122	70.700	152.855	406.528	59
15 „ 1921	221.915	68.700	168.306	403.528	58
13 Sept. 1920	91.100	—	317.576	432.347	59
13 Sept. 1919	136.139	65.000	213.829	421.095	59
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	75

¹⁾ Op de basis van $\frac{1}{2}$ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	5 September 1921	12 September 1921
Aan schatkistpromessen.. waarvan rechtstreeks bij de Ned. Bank geplaatst ..	f 425.820.000,—	f 432.480.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 72.000.000,—	„ 82.000.000,—
Aan silverbons	„ 225.137.000,—	„ 226.582.000,—
	„ 39.767.920,75	„ 39.671.424,—

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegraphisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opsch. schulden
3 Sept. 1921....	227.750		301.500	154.500
27 Aug. 1921....	227.500		303.500	157.500
20 „ 1921....	227.250		304.000	147.000
23 Juli 1921.....	208.188	18.449	302.656	128.184
16 „ 1921....	213.158	18.028	308.581	117.123
9 „ 1921....	215.792	17.533	311.552	117.341
2 „ 1921.....	221.362	16.935	307.461	118.466
4 Sept. 1920....	212.379	6.762	354.710	209.150
6 Sept. 1919....	155.149	3.072	281.703	101.298
25 Juli 1914.....	22.057	31.907	110.172	12.634

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Beschikbaar metaal-saldo	Dekking-percentage
3 Spt. 1921		221.500		***	136.550	50
27 Aug. 1921		211.000		***	135.300	49
20 „ 1921		207.000		***	137.050	50
23 Juli 1921	35.343	22.337	105.054	26.284	140.905	52
16 „ 1921	35.590	21.557	101.726	22.744	146.483	54
9 „ 1921	36.314	20.416	103.162	26.198	148.007	52
2 „ 1921	34.934	21.222	101.877	24.901	153.562	56
4 Spt. 1920	29.268	26.794	156.578	20.767	106.490	39
6 Spt. 1919	12.467	18.349	186.993	14.776	81.780	41
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 ²⁾	44

¹⁾ Sluitpost der activa. ²⁾ Op de basis van $\frac{1}{2}$ metaaldekking.

DE SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Disconto's	Div. rekeningen ¹⁾
25 Juni 1921 ..	1.113	1.889	1.430	2.074	237
18 „ 1921 ..	1.112	1.990	872	2.076	299
11 „ 1921 ..	1.112	2.057	872	2.069	291
4 „ 1921 ..	1.125	2.159	927	2.074	262
23 April 1921 ..	1.129	2.126	928	2.081	392
16 „ 1921 ..	1.127	2.235	885	2.059	399
26 Juni 1920	1.072	1.900	1.111	1.666	356
5 Juli 1919 ..	933	1.565	953	1.516	405
25 Juli 1914 ..	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
7 Sept. 1921	128.410	126.433	319.169	28.500	282.559
31 Aug. 1921	128.409	126.890	319.254	28.500	282.782
24 „ 1921	128.403	125.965	320.362	28.500	283.888
17 „ 1921	128.407	126.235	323.241	28.500	287.071
10 „ 1921	128.381	127.564	327.133	28.500	290.827
3 „ 1921	128.382	128.699	329.220	28.500	293.038
8 Sept. 1920	123.077	125.909	355.188	28.500	324.374
10 Sept. 1919	88.625	81.127	331.442	28.500	314.177
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekking-perc. ¹⁾
7 Sept. '21	74.047	79.827	15.479	140.730	20.428	13,08
31 Aug. '21	55.102	79.800	17.801	122.976	19.970	14,60
24 „ '21	52.415	78.659	17.706	116.186	20.888	15,55
17 „ '21	57.740	79.525	17.285	122.547	20.622	14,75
10 „ '21	50.115	81.107	18.259	114.197	19.266	14,55
3 „ '21	47.597	77.281	16.318	108.710	18.133	14,50
8 Sept. '20	59.628	76.341	16.501	116.989	15.619	11,70
10 Sept. '19	21.657	83.297	23.078	89.364	25.588	22,76
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{1}{2}$

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dekking-perc. ¹⁾
31 Aug. '21	1.040.556	1.023.708	3.044.888	80.072.721	5
23 „ '21	1.108.107	1.091.543	3.644.332	77.190.575	6
15 „ '21	1.106.173	1.091.551	3.452.186	77.396.140	6
4 „ '21	1.106.010	1.091.554	3.900.631	77.654.680	7
28 Juli '21	1.105.815	1.091.557	5.397.594	77.890.858	9
21 „ '21	1.105.645	1.091.556	6.344.943	74.997.125	10
31 Aug. '20	1.098.675	1.091.668	18.686.476	58.018.467	34
31 Aug. '19	1.122.771	1.103.252	8.565.350	28.492.316	34
23 Juli '14	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

¹⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehens-kassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
31 Aug. 1921	1.002.497	13.649.599	***	***
23 „ 1921	1.031.609	9.639.476	11.536.400	3.558.930
15 „ 1921	1.003.939	12.884.299	11.613.300	3.373.800
4 „ 1921	1.096.443	9.311.940	12.223.000	3.825.400
28 Juli 1921	1.135.529	15.824.156	13.802.200	5.323.700
21 „ 1921	1.470.787	9.928.184	14.673.700	6.273.000
31 Aug. 1920	46.379.155	15.771.766	32.028.500	18.641.600
31 Aug. 1919	31.246.515	10.885.265	20.348.900	8.541.500
23 Juli 1914	750.892	943.964	—	—

BANK VAN FRANKRIJK.
Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. ald. Staat
8 Spt. '21	5.522.592	1.948.367	276.832	627.043	25.100.000
1 " '21	5.522.383	1.948.367	276.831	627.337	25.300.000
25 Aug. '21	5.522.132	1.948.367	276.752	626.563	24.900.000
18 " '21	5.521.869	1.948.367	276.193	624.082	24.900.000
9 Spt. '20	5.570.665	1.978.278	254.824	676.209	26.500.000
11 Spt. '19	5.482.849	1.978.278	294.747	823.011	23.850.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Cr. Particulieren	Rek. Cr. Staat
	2.330.829	70.726	2.211.797	37.253.980	2.448.487	38.317
	2.524.996	71.326	2.151.807	37.024.735	2.795.463	40.733
	2.458.114	71.602	2.153.752	36.783.000	2.687.141	61.822
	2.442.623	71.798	2.169.065	36.983.253	2.661.754	44.329
	1.937.657	485.630	2.009.409	38.622.449	3.259.494	39.983
	901.094	703.809	1.262.671	35.681.670	2.773.038	39.676
	1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.
Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. sald.	Beleening van buitenl. vorder.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleening	Circulatie	Rek. Cr. part.
8 Spt. '21	323.827	84.653	480.000	768.621	6.206.740	526.042
1 " '21	322.146	84.653	480.000	798.732	6.216.234	437.776
25 Aug. '21	322.823	84.653	480.000	771.012	6.152.046	578.982
18 " '21	324.505	84.653	480.000	770.991	6.173.134	374.349
9 Spt. '20	358.105	84.653	480.000	680.193	5.620.202	1.354.915

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.
FEDERAL RESERVE BANKS.
Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenl.		
17 Aug. '21	2.600.295	1.774.105	—	145.173	2.503.642
10 " '21	2.575.901	1.744.140	—	144.947	2.520.744
3 " '21	2.552.813	1.714.211	—	151.030	2.536.673
27 Juli '21	2.531.231	1.721.825	—	154.065	2.537.517
20 Aug. '20	1.966.351	1.304.879	111.455	155.486	3.174.725
22 Aug. '19	2.074.285	1.234.298	—	68.416	2.553.534

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Algem. Dekkingsperc. 1)	Percent. Gouddekking circul. 2)
17 Aug. '21	1.554.027	1.671.249	102.896	65,8	86,3
10 " '21	1.571.637	1.662.472	102.600	65,0	84,9
3 " '21	1.647.579	1.705.066	102.372	63,7	83,1
27 Juli '21	1.669.920	1.695.274	102.263	63,4	82,4
20 Aug. '20	2.940.026	2.484.556	96.759	43,5	48,1
22 Aug. '19	2.137.221	2.487.074	84.730	48,7	52,1

1) Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's. 2) Na aftrek van 35 pCt. der totale dekkingsmiddelen als dekking voor de netto deposito's.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.
Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
10 Aug. '21	813	11.593.349	310.480	13.175.405	2.898.858
3 " '21	813	11.672.582	1.218.537	13.202.236	2.897.136
27 Juli '21	814	11.661.814	1.237.555	13.002.814	2.905.293
20 " '21	814	11.677.590	1.227.247	13.059.045	2.905.378
13 Aug. '20	815	16.820.434	1.392.064	14.160.949	2.724.090
15 Aug. '19	769	14.930.870	1.359.099	13.372.969	1.882.701

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 12 September 1921.

De steeds verder voortschrijdende waardevermindering van de Reichsmark heeft zoodanige vormen ter beurze van Berlijn te voorschijn geroepen, dat deze technisch te kort is geschoten, om de overstelpende werkzaamheden uit te voeren. Woensdag j.l. is het tot heftige tooneelen gekomen; de officieele beurstijd werd tot 5 uur des namiddags verlengd en de markt werd tot Maandag d.a.v. gesloten. Men hoopt op deze wijze eenige orde in den chaos te brengen, hoewel de practijk tot nu toe heeft bewezen, dat na een periode van rust de orders bij banken en bankiers tot een zoodanige hoogte opgestapeld werden, dat op den eerstvolgenden beursdag het werk veel omvangrijker was, dan anders wellicht het geval ware geweest. Bovendien gaat de uitvoering van orders per telefoon toch gewoon door, ook op de beursvacantiedagen, niet alleen in officieele, doch ook, en wel voornamelijk, in niet officieel-genoteerde waarden, zoodat de verlichting, door het sluiten der beurs veroorzaakt, wel zeer problematiek moet worden genoemd. Inmiddels echter heeft men nog geen ander en meer doeltreffender middel gevonden en moet men zich derhalve met de bestaande geneesmiddelen behelpen.

Zonder eenige keuze plaatst het publiek zijn orders, een deels uit vrees voor een verdere waardevermindering van het Deutsche betaalmiddel, anderdeels uit zucht om niet achter te staan bij anderen, die door speculatie groote sommen op gemakkelijke wijze verdienen. Hoe sterk het publiek door de speelwoede is aangegrepen en hoe „ahnungslos” het alles accepteert, wat maar den naam van aandeel draagt en dus mede kan gebruikt worden als inzet voor het dobbelspel, moge blijken uit een recent voorbeeld van een sigarettenfabriek te Worms, die op 31 Augustus j.l. met een kapitaal van 3 miljoen Mark is opgericht en waarvan de aandelen eenige dagen later, toen de fabriek dus nog nauwelijks werkte, met een agio van 80 à 85 pCt. werden verhandeld. Limites worden niet meer gegeven; alle orders luiden voor „bestens” aankoop. Het is natuurlijk heel goed mogelijk, dat de aankoop van thans later zullen blijken volkomen gemotiveerd te zijn geweest, indien namelijk de Mark haar dalende richting blijft voortzetten en de buitenlandsche deviezen in dezelfde mate zullen blijven stijgen. Men heeft dit voorbeeld te Weenen kunnen aanschouwen. Doch, indien er ook slechts tijdelijk eenige verbetering in het Deutsche betaalmiddel intreedt, is het meer dan waarschijnlijk, dat een groote catastrofe de beurs te Berlijn zal treffen. Voor de buitenlandsche koopers heeft dit natuurlijk niet veel te betekenen; een daling van hun fondsen-koersen gaat dan gepaard met een stijging van de waarde van de Mark. Doch voor het binnenland bestaat deze balans niet. Het is hierom, dat verantwoordelijke kringen, o.a.: de Stempel-Vereeniging te Berlijn en het bestuur van de beurs te Frankfurt een waarschuwing hebben gepubliceerd tegen de ongebreidelde speculatiewoede, tegelijkertijd iedere verantwoordelijkheid te woren reeds elimineerend. Ook deze waarschuwingen echter zullen vermoedelijk absoluut geen uitwerking hebben; zolang het publiek niet aan den lijve het uitermate risikante van het tegenwoordig opdrijven der koersen zal hebben ondervonden, helpt geen enkele vermaning, hoe goed ook bedoeld. Men is overigens in andere, evenzeer verantwoordelijke kringen, van meening, dat hoewel ook voor overdrivingen en onkunde moet worden gewaakt (zooals bij het hienboven gereleveerde voorbeeld der sigarettenfabriek), de tijd voor aankoop van de bekend goede fondsen nog niet als verstreken moet worden beschouwd, omdat langzamerhand Duitschland weer behoefte begint te krijgen aan buitenlandsche grondstoffen, die de vreemde deviezen automatisch verder omhoog zullen drijven.

Hierboven brachten wij het voorbeeld van Weenen in herinnering; het is wel interessant na te gaan, hoe daar ter plaatse de ontwikkeling der effectenbeurs gedurende de laatste tijden is geweest. En dan valt het al dadelijk op, dat na de koortsachtige bewegingen thans eerder een rustperiode is ingetreden. De koersen van de verschillende aandelen staan op een duizelingwekkend niveau en eindelijk is er dan een stilstand ingetreden, ondanks de waardevermindering, die de Kroon ook nu nog steeds te aanschouwen geeft. Dit wil echter niet zeggen, dat nu ook de speculatiewoede een einde heeft genomen. Integendeel. Doch zij heeft zich geworpen op de deviezenmarkt, waar de variaties nog steeds buitengewoon groot zijn, veel grooter dan kan worden afgemeten naar de fluctuaties van de Kroon op de verschillende markten. Ook hier is natuurlijk een buitengewoon groot gevaar verscholen; indien de besprekingen omtrent credieten en hulpverschaffing met den Volkenbond tot een goed einde komen, is een zeer

sterke reactie voor buitenlandsche deviezen te verwachten. Doch de lange duur dezer onderhandelingen heeft het publiek zich doen inleven in den tegenwoordigen toestand en heeft het ongevoelig gemaakt voor iedere dreiging van gevaar.

Te Parijs is de situatie in de laatste dagen wel eenigszins veranderd. De omzetten zijn er veel levendiger geworden, gepaard gaande met grotere variaties in de noteringen. Vermoedelijk moet dit eensdeels worden toegeschreven aan het einde der vacantie, anderdeels (en dit is waarschijnlijk wel de voornaamste reden) aan het reageeren van den Franschen wisselkoers in het buitenland. Hierdoor is allereerst vraag ontstaan naar de z.g. „valuta-waarden”, waarbij zich de overige fondsen hebben aangesloten. Vooral voor suiker-aandeelen bestond zeer groote belangstelling; petroleumwaarden bleven in iets mindere mate gevraagd, doch verlieten de berichtperiode toch ook op een aanmerkelijk hooger niveau.

De markt te Londen daarentegen is veel kalmer gebleven, hoewel de grondstemming ook hier vast was. Het conflict met Ierland is weliswaar nog niet opgelost, doch de algemeene houding ten opzichte hiervan is niet pessimistisch, zoodat de markt een prijshoudende tendens heeft kunnen behouden.

Te New York was de stemming overheerschend vast, hoewel de berichten uit de industrie nog geenszins gunstig luiden. O.a. toont de maandstaat van de Steeltrust opnieuw een vermindering in de uitstaande orders aan; weliswaar is dit gepubliceerd na de sluiting van de beurs op den laatsten dag der berichtperiode, doch bij insiders is dit toch reeds van te voren bekend geweest en het heeft geen enkelen nadeeligen invloed op de markt uitgeoefend.

Te onzent is voor staatsfondsen en beleggingswaarden bij voortdurend groote vraag op te merken, zoodat vrijwel alle soorten nieuwe hoogterecords hebben kunnen aantoonen.

De oorzaak van deze opgewekte tendens moet gevonden worden in de opnieuw ingetreden daling voor verschillende aandeelen-soorten. Het publiek is in breede lagen wantrouwig geworden ten opzichte van aandeelen en geeft er de voorkeur aan het resteerende kapitaal te beleggen in obligaties van staat, gemeenten en solide corporaties. Waar de emissies van de laatste tijden echter meestentijds goed geclasseerd zijn, kan de vraag niet anders beantwoord worden dan door stijgende prijzen te betalen. In deze houding van de beleggingsmarkt hebben enkele gemeenten reeds aanleiding gevonden een beroep te doen op de geldmarkt met 6½ pCt. schuldbrieven, die, weliswaar voorloopig onder pari geoffreerd worden, doch waarmede een eerste poging is aangewend om te ontkomen aan de noodzakelijkheid van den laatsten tijd ten minste 7 pCt. rente te garanderen.

	5 Sept.	8 Sept.	12 Sept.	Rijzing of daling.
5 % Ned. W. Sch. 1918	92 ¹⁵ / ₁₆	93	92 ³ / ₄	— ⁸ / ₁₀
4½ % „ „ „ 1916	91 ¹ / ₄	90 ⁹ / ₁₆	91 ⁷ / ₁₆	+ ³ / ₁₆
4 % „ „ „ 1916	83 ³ / ₄	83 ¹⁵ / ₁₆	84 ¹¹ / ₁₆	+ ¹⁵ / ₁₆
3½ % „ „ „	74 ³ / ₄	75 ¹ / ₂	75 ¹ / ₂	+ ³ / ₄
3 % „ „ „	62 ⁷ / ₈	62 ¹⁵ / ₁₆	63	+ ¹ / ₈
2½ % Cert. N. W. S.	52 ³ / ₈	52 ¹⁵ / ₁₆	53	+ ³ / ₈
5 % Oost-Indië 1915	93	94 ³ / ₈	94	+ 1
6 % „ „ 1919	96 ¹⁵ / ₁₆	96 ⁷ / ₈	97 ¹⁵ / ₁₆	+ 1
4 % Oostenr Kronenrente	2 ¹¹ / ₁₆	2 ⁹ / ₁₆	2 ⁹ / ₁₆	— ¹ / ₈
5 % Rusland 1906	8½	8½	8½	
4 % Rusl. bij Hope & Co.	8 ³ / ₈	8 ³ / ₈	8 ³ / ₈	
4½ % China Goud 1898 ..	68	68½	68½	+ ¹ / ₂
4 % Japan 1899	64½	64½	64½	
4 % Argentinië Buitenl..	57 ³ / ₄	57 ³ / ₄	57 ³ / ₄	
5 % Brazilië 1895	56½	56½	56½	— ¹ / ₈
7 % Staatsspoor	104 ¹¹ / ₁₆	104 ⁷ / ₁₆	104 ¹⁵ / ₁₆	+ ¹ / ₄
7 % Amsterdam	103½	104	104	+ ¹ / ₂

Zooals gezegd, hebben zich op de aandeelenmarkt opnieuw vrij omvangrijke reacties geopenbaard. Het opvallende hierbij is, dat thans ook die soorten in de dalende beweging zijn betrokken, die tot nu toe krachtig weerstand hebben geboden, met name bank-aandeelen. De eerste aanleiding hiertoe is geweest het gerucht, dat de Nederlandsche Bank voor Zuid-Amerika gevoelige verliezen zou hebben geleden door hare verbinding met de Compania Mercantil Argentina. Door de directie is dit gerucht onmiddellijk formeel tegengesproken en een krachtig herstel voor de betrokken aandeelen is dan ook het gevolg geweest. Toch was toen eenmaal de markt geaffecteerd en het publiek, dat in tijden als deze geloof schijnt te schenken aan de wildste fantasieën en de onmogelijkste geruchten omtrent een slechten gang van zaken (zooals het één jaar geleden hetzelfde deed ten aanzien van omgekeerde prognoses) kwam met een deel van zijn bezit aan de markt. Zoo hebben dan ook

vrijwel alle bank-aandeelen de week moeten verlaten op een aanzienlijk lager niveau. Tot de soorten, die het sterkst werden aangegrepen, behooren aandeelen Nederlandsche Handel-Maatschappij (in verband met reeds gedementeerde geruchten omtrent een aftreden van den heer Van Aalst), terwijl aandeelen Rotterdamsche Bankvereeniging eerder een verbetering te aanschouwen hebben gegeven.

Vervolgens waren aandeelen in Handels-ondernemingen opnieuw aangeboden. Naast aandeelen Compania, die op een 19 pCt. lager peil de berichtswEEK verlieten, rijden zich aandeelen Nederlandsche Transatlantische Handelsvereeniging, Linde Teves, van Nierop, Tels, enz. Laatstgenoemden echter bleven tegen het slot ietwat gevraagd.

Nog grooter omvang nam de reactie bij aandeelen in industriële ondernemingen, waarvan men vreest, dat zij de concurrentie met Deutsche producten niet zullen kunnen volhouden, nu de Mark voortdurend minder waard wordt. Speciaal moesten aandeelen Philips Gloeilampfabrieken hieronder lijden.

De suikermarkt bleef vrijwel onbewogen; de omzetten en de fluctuaties waren doorgaans onbeduidend. Hetzelfde was het geval met de rubbermarkt, hoewel hier de tendens eerder omlaag gericht was.

Daarentegen ontwikkelde zich groote belangstelling voor thee-aandeelen in verband met den beteren prijs voor het product op de wereldmarkt. Weliswaar konden de hoogst bereikte koersen niet behouden blijven, doch het slot gaf toch over de geheele linie voordeelige differenties te aanschouwen.

Eveneens vast gestemd bij een kalme markt waren tabaks-aandeelen, in verband met de goede vooruitzichten voor de komende inschrijvingen.

	5 Sept.	8 Sept.	12 Sept.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	165	163 ¹ / ₄	161 ³ / ₄	— 3 ¹ / ₂
Koloniale Bank	137 ¹ / ₄	138 ¹ / ₄	132 ³ / ₄	— 4 ¹ / ₂
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	161 ¹ / ₄	160 ¹ / ₄	152 ³ / ₄	— 8 ¹ / ₂
Rotterd. Bankvereeniging..	110 ¹ / ₄	110	111 ¹ / ₄	+ 1
Amst. Superfosfaatfabriek .	107	105 ¹ / ₂	102	— 5
Van Berkel's Patent	91	95	90	— 1
Insulinde Oliefabriek	27 ³ / ₄	19 ³ / ₄	17 ¹ / ₂	— 10 ¹ / ₄
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand.	94	95	94 ¹ / ₄	+ ¹ / ₄
Hollandia Melkproducten ..	190 ¹ / ₄	187 ¹ / ₄	185 ¹ / ₄	— 5
Philips' Gloeilampfabriek	255	245 ¹ / ₂	225	— 30
R. S. Stokvis & Zonen	578	578	578	
Vereenigde Blikfabrieken ..	88	88 ³ / ₄	84 ¹ / ₄	— 3 ³ / ₄
Compania Mercantil Argent.	97	81 ³ / ₄	78	— 19
Cultuur-Mij. d. Vorstenland	159	162 ¹ / ₄	156	— 3
Handelsver. Amsterdam ...	402 ¹ / ₄	412 ¹ / ₂	403 ¹ / ₂	+ 1 ¹ / ₄
Holl. Transatl. Handelsver.	36	31 ¹ / ₂	29 ¹ / ₂	— 6 ¹ / ₂
Linde Teves & Stokvis	92	91	83	— 9
Van Nierop & Co's Handel-Mij.	23	16	19 ¹ / ₂	— 3 ¹ / ₂
Tels & Co.'s Handel-Mij.	49 ¹ / ₂	47 ¹ / ₂	45	— 4 ¹ / ₂
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	155 ³ / ₈	161 ¹ / ₄	156 ¹ / ₂	+ 1 ¹ / ₈
Kon. Petroleum-Mij.	461 ¹ / ₂	482	472	+ 10 ¹ / ₂
Orion Petroleum-Mij.				
Afgest. Aand.	41	41 ³ / ₄	43 ¹ / ₂	+ 2 ¹ / ₂
Steaau Romana Petroleum				
Mij. .. Afgest. Aand.	52	52	51	— 1
Amsterdam-Rubber-Mij. ...	94	99 ¹ / ₂	93 ³ / ₄	— ¹ / ₄
Nederl.-Rubber-Mij.	48	50	46	— 2
Oost-Java-Rubber-Mij.	149	152	141	— 8
Deli-Batavia	361 ¹ / ₂	368 ¹ / ₂	357 ¹ / ₂	— 4
Deli-Maatschappij	332	345	335	+ 3
Medan-Tabak-Maatschappij	318	324	324	+ 6
Senembah-Maatschappij	427	437	429	+ 2

De scheepvaartmarkt daarentegen was gedeceerd flauw. Niet slechts aandeelen Koninklijke Nederlandsche Lloyd werden aangegrepen, doch de geheele lijst geeft geen enkele verbetering te zien, terwijl het aanbod tegen het einde der week nog steeds overheerschend bleef.

	5 Sept.	8 Sept.	12 Sept.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	215	211	205	— 10
„ „ „ „ gem.eig.	200	200	195	— 5
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij. ...	95	95	95	
Hollandsche Stoomboot-Mij.	75	71	71	— 4
Java-China-Japan-Lijn	138	138	131	— 7
Kon. Hollandsche Lloyd ...	57 ¹ / ₂	56 ¹ / ₄	51 ³ / ₄	— 5 ³ / ₄
Kon. Ned. Stoomv.-Mij.	109	109	108 ¹ / ₄	— ³ / ₄
Koninkl.-Paketaart Mij. ...	117	115 ¹ / ₂	111 ¹ / ₂	— 5 ¹ / ₂
Maatschappij Zeevaart	92	99	85	— 7
Nederl. Scheepvaart-Unie ...	120 ¹ / ₂	121 ⁵ / ₈	119	— 1 ¹ / ₂
Nievelt Goudriaan	213	201	196	— 17
Rotterdamsche Lloyd	148	150	146 ¹ / ₂	— 1 ¹ / ₂

	5 Sept.	8 Sept.	12 Sept.	Rijzing of daling.
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	91	91	80	— 11
„ „ „Nederland”	177	178 ^{3/4}	175 ^{1/2}	— 1 ^{1/2}
„ „ „Noordzee”	41 ^{3/8}	40 ^{1/8}	39 ^{1/2}	— 1 ^{7/8}
„ „ „Oostzee”	95	90	84	— 11

De Amerikaanse markt was vast in overeenstemming met Wallstreet.

	5 Sept.	8 Sept.	12 Sept.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry	157 ^{1/2}	157	157	— 1/2
Anaconda Copper	88	89 ^{1/2}	94 ^{1/2}	+ 6 ^{1/2}
Un. States Steel Corp.	96	97 ^{15/16}	99	+ 3
Atchison Topeka	107 ^{1/4}	106 ^{7/8}	104 ^{1/4}	— 3
Southern Pacific	97 ^{1/2}	98	99	+ 1 ^{1/2}
Union Pacific	151	152	152	+ 1
Int. Merc. Marine orig. Com.	13	13 ^{3/16}	13 ^{1/2}	+ 1/2
„ „ „ „ prefs.	53 ^{1/8}	58 ^{3/8}	58	+ 4 ^{7/8}

De geldmarkt werd iets stroever; prolongatie ten slotte 4 pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

Het maand-rapport van het Landbouw-Bureau te Washington geeft een achteruitgang van den stand van de zomertarwe aan van 66,6 tot 62,5. De opbrengst wordt geschat op 210.000.000 bushels tegen een werkelijke opbrengst van het vorige jaar van 209.365.000 bushels, dus bijna hetzelfde. Deze schatting is aanmerkelijk hooger dan de particuliere ramingen, die slechts 195.000.000 à 197.000.000 bushels aangeven als vermoedelijke opbrengst. De officieele schatting geeft voor zomer- en wintertarwe gezamenlijk 754.000.000 bushels aan tegen een werkelijke opbrengst van verleden jaar van 187.000.000. De oogst is dus ongeveer 4 à 5 pCt. kleiner dan verleden jaar. Wat te minder reden tot ongerustheid geeft, is, dat Canada waarschijnlijk ca. 30.000.000 bush. meer zou opbrengen, wat dus het tekort der stand vrijwel compenseert. De oogsten in Europa hebben een zeer bevredigende opbrengst gegeven. Frankrijk speciaal verbaast de wereld met een schatting van ruim 40.000.000 qrs. tegen een opbrengst van verleden jaar van nog geen 29.000.000. Het gevolg is, dat Frankrijk zeer weinig tarwe zal importeeran. Ook het Vereenigd Koninkrijk heeft een zeer goede oogst, doch de cijfers toonen niet zoo'n groot verschil met verleden jaar als dat met Frankrijk het geval is, en zonder twijfel zal men moeten voortgaan op groote schaal te importeeran.

De vraag van de meeste landen in Europa is gering geweest, hetgeen des te meer verklaarbaar is, als men de zeer groote verschepingen der laatste weken in aanmerking neemt. Nog steeds is het bijna uitsluitend Noord-Amerika, dat in de behoefte aan tarwe van Europa voorziet, Argentinië heeft wederom niets verscheept en het

wordt meer en meer onwaarschijnlijk, dat nog het grootste gedeelte van het export-saldo van de laatste oogst aanwezig zou zijn. Kennelijk is de tarwe-oogst aldaar overschat, en in dit verband is het maar zeer goed, — wij wezen er reeds de vorige week op — dat Noord-Amerika over zulke ruime voorraden beschikt. Australië zendt steeds goede berichten over de nieuwe oogst, terwijl ook van de oude oogst tamelijke hoeveelheden verscheept worden. Uit Indië wordt regen gemeld, die de vooruitzichten van de nieuwe oogst zeer verbeterd heeft. Daarentegen is het tekort aan tarwe van de oude oogst zódanig, dat de uitvoer verboden is en er Australische tarwe zal worden ingevoerd. Tarwe was in Chicago aanvankelijk vast gestemd, doch de laatste dagen zijn de prijzen wederom gevallen, en het slot is zwak gestemd.

Maïs is de eenige oogst in Noord-Amerika, waarvan het Septembercijfer een verbetering aantoonst. De oogst staat er ongetwijfeld goed voor en belooft in opbrengst niet veel bij de zeer groote oogst van verleden jaar achter te staan. De voorraad van de oude oogst schijnt nog zeer groot te zijn, want de aanvoeren blijven zeer ruim. De prijs van tarwe in Chicago is nog aanmerkelijk hooger dan in Juli 1914; de prijs van maïs is evenwel niet onaanzienlijk lager. Als men dan nog in aanmerking neemt de hooge spoorvrachten, dan begrijpt men dat de prijs die de boeren voor hun maïs ontvangen, wel zeer gering is, en het feit, dat zij toch zoo ruim hunne maïs ter markt brengen toont voldoende aan, hoeveel voorraad zij nog moeten hebben. De prijzen in Europa voor maïs zijn wel zeer laag in verhouding tot die van andere artikelen, doch zij zijn aanmerkelijk hooger dan de prijs voor maïs van vóór den oorlog, welk contrast met Noord-Amerika zijn oorzaak niet alleen vindt in de veel hoogere transportkosten, maar vooral ook in den wisselkoers.

In Europa blijft goede vraag voor maïs bestaan, doch de aankomsten, vooral van La Platamaïs, waren van dien aard, dat slechts met moeite de prijzen gehandhaafd bleven, en in verschillende markten liep de loco-prijs nog terug. Onder die omstandigheden zijn zaken op aflading zeer moeilijk, en vooral toen bekend werd dat de verschepingen van de vorige week van La Plata ongewoon groot waren, verminderde de kooplust nog meer. Met Noord-Amerika komen nog voortdurend zaken tot stand met de markten, die daarvoor in aanmerking komen. Een zeer groot deel der verschepingen vindt via Montreal plaats, doch aangezien deze haven niet ingericht is voor het zeer groote verkeer, dat men over die haven wil leiden, moeten verschillende stoombooten op hunne laadbeurt wachten. De reden waarom thans zooveel meer dan vroeger over Montreal verscheept wordt, ligt in de zeer hooge spoorvrachten, waardoor de Atlantische havens der Vereen. Staten niet met Montreal kunnen concurreren, aangezien het vervoer uit het binnenland naar Montreal, geheel per water kan plaats vinden.

De opbrengst van haver in de Vereenigde Staten wordt

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Sept.	Maïs Sept.	Haver Sept.	Tarwe Oct.	Maïs Oct.	Lijnzaad Oct.
10 Spt. '21	130,—	54 ^{1/4}	37 ^{3/8}	18,—	9,10	22,70
3 „ '21	126 ^{1/2}	54 ^{1/2}	35 ^{3/8}	18,05	9,20	22,75
10 Spt. '20	226,—	138 ^{3/8}	63 ^{1/4}	20,65 ³⁾	10,25 ³⁾	26,75 ²⁾
10 Spt. '19	226,—	159 ^{3/4}	70,—	15,55	8,55	29,35
10 Spt. '18	226,—	154 ^{3/8}	70 ^{1/4}	11,25 ²⁾	5,85 ³⁾	26,55 ²⁾
20 Juli '14	82 ¹⁾	56 ^{3/8} ¹⁾	36 ^{1/2} ¹⁾	9,40 ²⁾	5,38 ²⁾	13,70 ²⁾

1) per Dec. 2) per Sept. 3) per Februari.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	12 Sept. 1921	5 Sept. 1921	13 Sept. 1920
Tarwe*	18,50	18,50	37,50
Rogge (No. 2 Western) ¹⁾	16,50	17,50	32,—
Maïs (La Plata)	206,—	212,—	380,—
Gerst (48 lb. malting) .. ²⁾	280,—	290,—	445,—
Haver (38 lb. white cl.) .. ¹⁾	13,75	14,—	24,—
Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad) ³⁾	186,50	188,50	250,—
Lijnzaad (La Plata) .... ⁴⁾	475,—	475,—	790,—

1) p. 100 K.G. 2) p. 2000 K.G. 3) p. 1000 K.G. 4) per 1960 K.G. *) n.o. *) Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	5-10 Sept. 1921	Sedert 1 Jan. 1921	Overeenk. tijdvak 1920	5-10 Sept. 1921	Sedert 1 Jan. 1921	Overeenk. tijdvak 1920	1921	1920
Tarwe	71.015	986.191	366.150	5.560	18.405	105.721	1.004.596	471.871
Rogge	4.054	103.492	78.821	—	325	515	103.817	79.336
Boekweit	1.198	4.801	2.825	76	576	—	5.377	2.825
Maïs	31.322	667.036	260.459	8.184	63.687	50.752	780.723	311.211
Gerst	8.624	176.068	26.155	—	6.974	918	183.042	27.073
Haver	3.204	62.082	21.118	—	3.026	—	65.108	21.118
Lijnzaad	18.585	115.135	32.069	16.886	89.292	12.404	204.427	44.473
Lijnkoek	2.022	80.731	30.198	—	19.120	1.406	99.851	31.604
Tarwemeel	785	42.157	22.138	—	1.070	—	43.227	22.138
Andere meelsoorten	347	26.669	12.959	75	1.338	100	28.007	13.059

op slechts ruim 1.000.000.000 bushels geschat tegen verleden jaar 1½ miljard, doch niettegenstaande deze zeer belangrijke reductie is de stemming voor haver niet zeer vast; de vraag van Europa is gering en ook voor dit artikel heeft men in Chicago lager prijzen dan in Juli 1914; ook de opbrengst van gerst zal slechts klein zijn. Washington schat 167.000.000 tegen een opbrengst van het vorige jaar van 202.000.000, doch ook deze ongunstige cijfers, waarbij nog komt, dat de kwaliteit van de gerst zeer licht zal zijn, hebben geen vaste markt veroorzaakt. Het aanbod van Donau-gerst is ruim geweest ten gevolge van een toestemming van de Roemeense Regeering om een zekere hoeveelheid zonder beperkende bepalingen uit te voeren. Ook Noord-Afrika offreert geregeld gerst tot eenigszins teruglopende prijzen.

Voor lijnzaad heeft de handel zich bijna uitsluitend beperkt tot aangekomen en spoedig gewachte partijen, waarvan het aanbod nog ruim voldoende was. Aanvankelijk daalden de prijzen voor olie, doch spoedig trad vooral Amerika als koper op, en ten gevolge daarvan vond vooral in de Engelsche markten eene stijging plaats. De verhouding is daardoor voor de Europeesche olieslaggers gunstiger geworden.

Nederland. Nog steeds blijft de aandacht voor tarwe gering. Duitsland toont weinig kooplust ten gevolge van zijn teruglopende valuta.

De maïshandel was in de afgelopen week weinig levendig. De prijzen konden zich nauwelijks handhaven en vooral voor Donau- en La Platamaïs was het aanbod grooter dan de vraag. Mixed maïs blijft voor spoedige levering vast gestemd ten gevolge van het langzaam afkomen der gecontracteerde partijen.

Gerst en haver kalm. De meeste binnenlandsche graansoorten werden wederom lager verhandeld.

Disponibele en spoedig gewachte partijen lijnzaad worden geregeld gekocht. De meeste olieslaggers zijn evenwel zoo goed voorzien, dat zij niet meer kunnen bijkopen. Op aflading blijft de attentie gering.

KATOEN.

Noteering voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands).

	12 Sept. '21	6 Sept. '21	29 Aug. '21	13 Sept. '20	12 Sept. '19
New York voor Middling ..	19,80 c	20.10 c	18,05 c	31,25 c	29,15 c
New Orleans voor Middling	20,— c	19.— c	15,25 c	29,25 c	29,— c
Liverpool voor Fy Middling	13,01 d ¹⁾	11,70 d ¹⁾	10,34 d	23,07 d	18,45 d

¹⁾ 10 Sept. '21. ²⁾ 2 Sept. '21.

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen).

	1 Aug. '21 tot 10 Sept. '21	Overeenkomstige perioden	
		1919-1920	1918-1919
Ontvangsten Gulf-Havens..	395	214	159
" Atlant. Havens	132	49	187
Uitvoer naar Gr. Brittannië	83	93	263
" " 't Vasteland.	425	118	344
" " Japan etc...			

	9 Sept. '21	10 Sept. '20	12 Sept. '19
Amerik. havens.....	1309	737	805
Binnenland.....	995	740	625
New York	150	28	86
New Orleans	398	195	256
Liverpool	589	893	854

SUIKER.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per loopende maand	Londen			New York 96 pCt. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per	Amer. Granulated c.i.f.	
			Sept./Oct.	Sept./Oct.	
7 Sept. '21	f 30 1/2	Sh.	Sh.	Sh.	\$ cts.
31 Aug. '21	" 32	62/-	22/-	27/6	4,86
7 Sept. '20	" —	62/-	21/3	28/6	4,86
7 Sept. '19	" —	116/-	75/-	—	11,19
11 Juli '14	" 11 1/2	64/9	46/-	—	7,28
		18/-	—	—	3,26

JAVA THEE.

(Opgave Pakhuismeesteren van de Thee.)
(Herleid tot 1/1 Kisten.)

Voorraad 30 Juli 1921	228.349
Sedert aangevoerd	13.652
	242.001
Sedert afgeleverd	41.657
Voorraad heden	200.344
Waarvan in de eerste hand	110.111

Amsterdam, 30 Augustus 1921.

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp en Leonard Jacobson & Zonen.)
Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
10 Sept. 1921	1.567.000	12.525	3.034.000	15.600	8 3/8
3 " 1921	1.514.000	12.400	3.019.000	15.300	8 3/8
27 Aug. 1921	1.461.000	12.250	3.070.000	15.300	7 3/4
10 Sept. 1920	401.000	8.250	1.977.000	10.300	12 3/8

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
10 Sept. 1921....	92.000	990.000	154.000	1.764.000
10 Sept. 1920....	54.000	571.000	224.000	2.122.000

Statistiek der firma G. Duuring & Zoon.

Zichtbare voorraad op 1 September 1921, in duizenden balen.

	1921	1920	1919	1918	1914
Voorraad in Europa ..	1.737	2.202	2.716	1.249	3.198
Stoomend { Brazilië ..	839	475	330	117	152
{ Oost-Indië ..	18	—	113	?	?
n. Europa { Ver. Staten	—	—	—	—	—

Voorraad Ver. Staten	2.594	2.677	3.159	1.368	3.350
Stoomend { Brazilië ..	1.680	1.936	1.108	1.955	2.563
{ Oost-Indië ..	194	625	609	546	619
Ver. Staten {	?	?	?	?	?

Voorraad in Rio	4.468	5.238	4.876	3.867	6.532
" " Santos ..	1.475	348	547	759	304
" " Bahia ..	3.083	1.922	4.811	6.190	2.351
" " Bahia ..	37	18	14	75	44

Totaal.....	9.063	7.526	10.248	10.891	9.231
Op 1 Augustus.....	9.192	6.729	10.225	11.189	7.994
Op 1 Juli	8.700	6.750	10.336	11.702	7.778

KAPOK.

(Opgave van de Makelaars Gebrs. van der Vies, Amsterdam.)

Kapokstatistiek op 31 Augustus 1921.

Importeurs:	Voorr. 1 Jan. tot 1921	Aanv. 31 Aug.	Verk. tot 31 Aug.	Voorr. op 31 Aug.
H. G. Th. Crone.....	507	3822	4329	—
Edgar & Co.	—	1412	1412	—
Van Eeghen & Co.	334	11265	11177	422
Hand. Venn. Maintz & Co.	—	3568	3568	—
Hoving & Beer.....	200	1013	1213	—
Internationale Prod. Cie.	1058	232	1290	—
Landb. Mij. „Geboegan” ..	—	226	226	—
Mij. v. Hand., Ind. en Cult.	—	417	417	—
Mendes De Jong & Co...	—	1265	1265	—
Mirandolle Voûte & Co...	2253	15144	17367	30
Ned. Mij. v. Overzeehandel	500	8256	8756	—
S. L. van Nierop & Co.'s Mij.	933	6221	7154	—
C. Strauss—Evans	—	1482	824	658
W. Tengbergen & Co.....	—	600	600	—
Voûte & Co.....	—	1200	1200	—
Weise & Co.....	270	6683	6428	525
Order.....	—	240	240	—
	6055	63046	67466	1635

COPRA.

De markt was deze week kalmer gestemd. Het eerstehands aanbod is vanwege hoge prijzen op Java gering.

Voor stoomend is er regelmatig vraag; latere termijnen waren betrekkelijk verwaarloosd.

De noteringen zijn:

Java f.m.s. stoomend	f 41,50
" " September-aflading	41,-
" " Augustus/October-aflading	40,-
" " September/November	39,25
" " October/December	39,-
12 September 1921.	

RUBBER.

Gedurende de afgelopen week was de markt kalm en de prijzen bleven vrijwel onveranderd. Er bestaat echter van de zijde der importeurs meer neiging tot marktprijzen af te geven, terwijl er aan den anderen kant ook iets meer belangstelling bestaat van de Duitsche fabrikanten. De daling der markenkoers is echter een beletsel voor regelmatige zaken.

De noteringen zijn: einde voorafgaande week:

Prima Crepe loco	46 1/2 c.	48 c.
" " Oct./Dec.	49 "	48 1/2 "
" " Jan./Maart	51 "	51 "
Smoked Sheets loco	44 1/2 "	47 "
" " Oct./Dec.	45 1/2 "	47 1/2 "
" " Jan./Maart	48 1/2 "	50 "
12 September 1921.		

HUIDEN.

Bericht van de firma Grisar & Co.

De houding der exotische huidenmarkt blijft onveranderd vast en de zichtbare voorraad van Saladero's en Frigorifico's is vrij gering. Aangezien goede huiden schaarsch zijn, interesseert men zich meer en meer voor inferieure waar, waarvoor de limites thans verhoogd zijn.

Er is hier ter plaatse aangekomen een partij van ca. 13000 Rio de Janeiro-huiden, die zeer mooi vallen. Verder worden vrijblijvend aangeboden: 5000 Paraguay Frigorifico-huiden à 8 pence inscheeping-gewicht.

Op Vrijdag 30 September a.s. wordt hier een veiling van exotische huiden gehouden, waarvan de details 20 September gepubliceerd worden.

De Java markt geniet meer interesse. Het resultaat der inschrijving op 14 September te Amsterdam wordt met belangstelling tegemoet gezien.

Inlandsche huiden vast.

Kalfsvellen: met gering aanbod tot hoge prijzen.

Looistoffen: In mimosa geregelde afdoening op vorige prijzen tot 2/6 hooger wegens duurdere vracht. Quebracho prijshoudend.

Rotterdam, 10 September 1921.

METALEN.

Loco-Noteringen te Londen:

Data	IJzer Clev. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
12 Sept. 1921..	nom.	67.5/-	156.-/-	23.12/6	24.7/6
5 " 1921..	nom.	69.-/-	159.7/6	23.5/-	24.12/6
14 Sept. 1920..	nom.	97.17/6	272.17/6	35.10/-	39.5/-
15 Sept. 1919..	nom.	101.2/6	236.7/-	25.5/-	41.10/-
20 Juli 1914..	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.**RIJNVAART.**

Week van 5 tot 12 September 1921.

Ten gevolge van het vallende water — Cauber Pegel noteerde einde der week Mtr. 1,15 — zijn de ertsvrachten van Rotterdam naar de Ruhrhavens aanmerkelijk gestegen, van 60 cents van begin der week liepen deze op tot f 1,40/f 1,50 per last naar Walsum/Rheinhausen bij 1/4 los-tijd, terwijl ook de scheepshuur per dag-ton van 2 3/4 cents tot 3 1/2 cents steeg. Het sleeploon bewoog zich daarentegen op een lager peil; in het begin der week werd dit genoteerd met 45 cents per last Rotterdam-Ruhr, om einde der week tot 40 cents per last te dalen.

De verladings van exportkolen Ruhrhavens—Rotterdam bleven weder gering; de vracht werd genoteerd met 35 cents per ton met vrij sleepen.

Scheepsruimte van Ruhrort naar den Bovenrijn (Mannheim) werd weder tegen een vaste vracht van Mk. 18,- aangenomen.

SCHEEPVAART.**GRAAN.**

Data	Petro-grad Londen/ R'dam	Odessa Rotter- dam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotter- dam	Bristol Kanaal	Rotter- dam	Engel- land
5-10 Sept. 1921	—	—	4/9	4/9	27/6	27/6
29 Aug.—3 Sept. '21	—	—	4/7 1/2	4/7 1/2	30/-	30/-
6-11 Sept. 1920	—	—	—	-12/6	100/-	100/-
8-13 Sept. 1919	—	—	f 90,- 3)	8/6 3)	170/-	65/- 3)
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 1/4	1/11 1/4	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bor- deaux	Genua	Port Said	La Plata Rioter	Rotter- dam	Gothen- burg
5-10 Sept. '21	8/-	13/6	13/-	14/-	6/9	9/3
29 A.—3 Sept. '21	7/6	14/3	13/6	14/-	6/9	9/6
6-11 Sept. 1920	—	25/-	30/-	—	—	Kr.30-
8-13 Sept. 1919	25/6 3)	51/-	47/6	40/-	f 10,-	Kr.30-
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d. w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladiv- stock West Europa	Chili West Europa (salpeter)
5-10 Sept. .... 1921..	30/-	—	60/-	—
29 Aug.—3 Sept. 1921..	30/-	—	60/-	—
6-11 Sept. .... 1920..	75/-	120/-	—	—
8-13 Sept. .... 1919..	120/-	215/-	—	245/-
Juli 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3

1) Per ton stukgoed. 2) Voor Britsche schepen.

INKLARINGEN.**IJMUIDEN.**

Landen van herkomst	Augustus 1921		Augustus 1920	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	11	4.517	41	16.451
Groot-Brittannië	106	70.671	55	37.669
Duitschland	25	34.443	36	29.495
Noorwegen	4	1.504	4	578
Zweden	11	5.791	35	17.125
Denemarken ..	8	3.243	18	5.148
Finland	28	12.448	48	28.156
België	3	4.298	3	4.590
Frankrijk	20	6.151	13	5.647
Spanje	1	1.146	1	977
Portugal	3	2.355	1	694
Oostenr.-Hong, Griekenland..	—	—	1	1.146
Levant	2	2.522	2	2.745
Senegal, Dakar..	3	3.168	—	—
Ned. Oost-Indië.	9	35.096	9	33.825
And. Aziat. hav.	—	—	1	4.810
Vereen. Staten..	5	14.633	1	1.815
Midden-Amerika	—	—	2	8.512
Ned. West-Indië- Ned. Antillen..	5	6.890	5	8.589
Argent., Uruguay	8	34.118	6	17.773
Chili	2	4.537	—	—
Totaal	254	247.531	282	225.745
Periode 1 Jan. — 31 Augustus..	1.581	1.788.638	1.390	1.307.535
Nationaliteit.				
Nederlandsche..	111	161.104	120	139.485
Britsche	64	45.642	26	30.094
Duitsche	47	19.567	115	42.264
Noorsche	8	2.293	3	2.038
Belgische	—	—	4	5.711
Fransche	8	1.703	2	242
Zweedsche.....	9	5.764	7	4.821
Vereenigde Stat.	2	7.908	—	—
Andere.....	5	3.560	5	1.090
	254	247.531	282	225.745

(Vereenigde Scheepsagenturen van Halverhout & Zwart en Zurmühlen & Co.)

DE TWENTSCHE BANK

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 's-GRAVENHAGE - DORDRECHT - UTRECHT - ZAANDAM

Maandstaat op 31 Augustus 1921

DEBET

Aandeelhouders nog te storten 90 pCt. op aandelen B, waarvoor effecten gedeponeerd	f	1.784.700,—	
Deelneming in de firma's:			
B. W. BLIJDENSTEIN & Co., te Londen;			
B. W. BLIJDENSTEIN Jr., te Enschede;			
LEDEBOER & Co., te Almelo, f 7.400.000,—, waarvoor in geld gestort		5.850.000,—	
waarvoor effecten gedeponeerd	f	1.550.000,—	
Deelneming in bevriende Bankinstellingen .. f 7.363.456,69½,			
waarvoor in geld gestort		5.659.756,69½,	
waarvoor effecten gedeponeerd		1.703.700,—	
Effecten van Aandeelhouders			
gedeponeerd bij bevriende instellingen		3.000.000,—	
ten eigen gebruike		36.847.550,—	
			43.101.250,—
Kassa, Wissels en Coupons			50.344.948,49
Nederlandsche Schatkistbiljetten en Schatkistpromessen ..			35.199.217,27
Saldo's bij Bankiers:			
beschikbaar voor eigen gebruik	f	5.522.700,07½	
voor rekening van derden		19.678.019,67	
			25.200.719,74½
Prolongatiën gegeven			13.712.755,—
Eigen Effecten en Syndicaten			7.062.573,34
Credietvereniging	f	74.092.397,54	
Af: loopende Promessen		16.239.200,—	
			57.853.197,54
Voorschotten tegen Onderpand of Borgtocht en Saldi Rek. Ort. f 68.121.539,31½			
Af: loopende Promessen		5.238.000,—	
			62.883.539,31½
Voorschotten op Consignatiën			2.230.295,49
Gebouwen			3.888.943,62
			<u>314.771.896,50½</u>
Totaal	f		314.771.896,50½

CREDIT

Kapitaal	f	35.500.000,—	
Reservefonds		7.922.057,06	
Buitengewone Reserve		1.000.000,—	
Waarborgfonds Credietvereniging		6.347.915,1	
Reserve Credietvereniging		4.051.658,88	
			f 54.821.630,94
Aandeelhouders voor gedeponeerde effecten			
als waarborg voor 90 pCt. storting op aandelen B	f	1.784.700,—	
in Leen-Depôt		41.316.550,—	
			43.101.250,—
Zieken- en Pensioenfondsen			1.437.510,72
Deposito's			45.650.039,70½
Prolongatie-Deposito's			1.934.100,—
Saldo's te ontvangen en te leveren fondsen			921.762,29
Saldi Rekeningen Courant	f	98.525.928,08½	
" " " voor gelden in het Buitenland		19.678.019,67	
" " " Credietvereniging		7.606.384,62½	
			125.810.332,38
Beleeningen en Daggeld genomen			5.500.000,—
De Nederlandsche Bank			1.591.553,14
Te betalen Wissels			30.574.770,70
Diverse Rekeningen			3.428.946,63
			<u>314.771.896,50½</u>
Totaal	f		314.771.896,50½